Орґан Руського Народного Союза в Америці

СВОБОДА

В лучности сила!

SVOBODA

РІК XX. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. ЧЕТВЕР, 1 ЛЮТОГО 1912. ЧИСЛО 5. VOL. XX. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, FEBRUARY 1, 1912. No. 5.

Новинки.

¶ Страйкові розрухи в Лоренс, Масс. Страйк 20-ти тисяч ткацьких робітників в Лоренс, Масс. не тільки що ще доси не покінчив ся, але війшов у стадію постійних розрухів. Минувшого понедїлка, о 6-тій годині вечером, страйкуюча товпа почала револьтувати і попала в конфлікт з полїцією і військом. Одна женщина убита, один полїсмен ранений в плечі ножем, капітанови мілїції розбито голову цеглою, а богато людий покалїчено. Ситуація вельми грізна і над містом висить марево воєнного стану. Ґубернатор Фосс не рішив ся ще доси на сю послїдну евентуальність, а натомість був зневолений спровадити на страйковий терен 12 компаній пішого війська і 2 шкадрони кавалєрії (9 компаній піхоти спроваджено до Лоренс уже давнійше). Підчас самих понедїлкових розрухів не арештовано нікого, за те пізнїйше осаджено в арештах Джона Бріна, члена місцевої шкільної ради, який є сином попередного майора міста. Його посуджують о приналежність до тих людий, що то в кількох частинах міста укрили були перед десяти днями динамітові патрони в цїли висадженя в повітрє деяких ткацьких фабрик. Грозять також арештованем провідникови страйкерів Ельторови, але сей не боїть ся ніяких погроз і заявляє публично, що покривджені робітники будуть, як буде треба, бороти ся і з самим військом, не тілько з упертими та нелюдськими властителями фабрик. Ґубернатор Фосс старає ся всїми силами полагодити сей величезний страйк мирною дорогою і в тій цїли видав навіть осібне письмо до властителїв та управителїв обнятих страйком фабрик. Найблизша будучність покаже, до якої степени сягає завзятість обох воюючих сторін, т. є. капіталістів і робітників. Питанє, котра сторона скорше уступить і під яким напором та впливами ся уступчивість наступить.

¶ Шайка троїтелїв коний. Вже від 12-ти лїт оперує в Ню Йорку і околици ватага людий, яка „робить жите“ в дуже оригінальний спосіб. Члени сеї банди удають ся від часу до часу до богатих властителїв стаєн у яких тримають ся конї до винайму, і домагають ся від тих властителїв певної суми гроший. Коли властителї не дадуть добровільно вимаганої квоти, тоді бандити троять їх конї, або підпалюють стайнї. Один з таких властителїв стаєн в Ню Йорку, Віткін, відказав ся був перед роком дати бандитам жадану ними суму і за те експропріятори підпалили одну з його стаєн, у якій згинуло 40 коний. Крім того бандити грозили йому спаленєм всїх його стаєн, а навіть обіцяли убити його самого, коли він „не поправить ся“. Приятель сего Віткіна, властитель ковальської кузнї, Блюменталь, вислїдив одного з тих бандитів, якогось Вітуского, і віддав його в руки полїції. Минувшого понедїлка мала відбути ся в тій справі розправа в нюйорськім кримінальнім суді, а на головного сьвідка був покликаний саме той Блюменталь. Шайка бандитів довідала ся, що Блюменталь знає не тілько самого Вітуского, але й кількох його кумпанів, а через те він був для них небезпечний. Такого сьвідка треба було за всяку цїну позбути ся... В недїлю вечером сидів Блюменталь в офісї свого приятеля Віткіна і розмовляв разом з ним і його сином. Нараз отворили ся двері і перед присутними станув якийсь невідомий нікому, присадкуватий мужчина. Він виняв з кишені револьвер і влучним стрілом убив на місци Блюменталя, а сам утік. За убийником пустили ся сейчас оба Віткіни, але він, постріливши по дорозі ще одного чоловіка, щез десь поміж крутими вулицями.

¶ Обжаловане оборонця Мак Намарів. Свого часу ми доносили, що оборона засуджених тепер братів Мак Намарів, звісних динамітярів, старала ся перекупити двох присяжних судїв, Роберта Бейна і Джорджа Лаквуда. Сего злочину мав допустити ся сам Кляренс С. Дарров, правний заступник Мак Намарів. Сю справу розслїджував через чотири тижнї суд присяглих в Лос Анджелес, Кал. На порученє сего суду дістрікт атторний, Фредерікс видав порученє арештуваня адвоката Даррова. Дарров зложив сейчас жадану поруку у висотї 20 тисяч долярів і готовить ся до судової розправи, на якій має доказати свою невинність. На случай, колиб Даррови доказано вину, його можуть засудити на 30 лїт вязниці і на гривну 10 тисяч долярів.

¶ Нещасливий перевіз. 12 людий переправляло ся в одній лодці через ріку Міссісіпі з Бирд Пойнт, Мо. до Каіро, Ілл. Лодка дістала ся поміж пливаючі брили леду і мабуть враз з людьми загинула, бо ті, що вибрали ся шукати за пропавшими, не могли попасти на слїд анї лодки, анї тих людий, що у ній сиділи.

¶ Шпиталь для зьвірят. Товариство опіки над зьвірятами в Ню Йорку зібрало протягом послїдних кількох місяців дорогою добровільних складок 80 тисяч долярів на будову шпиталю для зьвірят. Якийсь добродїй, що не хотів виявити свого назвиска, жертвував на сю цїль 25 тисяч долярів. Останок зібрано меншими квотами починаючи від 10 тисяч а кінчаючи на 500 дол. Будова сього шпиталю розпічнеть ся в короткім часї.

¶ Морґанова коллєкція. Відомий американський мілїонер Й. Пірпонт Морґан посїдає дуже цїнну збірку штук красних, яку знатоки оцїнюють загально на 80 мілїонів долярів. Частина сеї збірки, представляюча вартість 35 мілїонів долярів, находить ся в Лондонї, столици Анґлїї. Морґан має намір перенести всї свої твори штуки з Анґлїї до своєї вітчини, Америки, а се тому, щоби уникнути державної такси, яку мусїли би заплатити його спадкоємці на случай смерти властителя. Ся такса виносила би після права 1 процент від загальної вартости, т. є. квоту 350 тисяч долярів. Анґлїйське правительство старає ся відвести Морґана від його наміру і дає йому навіть запоруку, що його правні наслїдники будуть увільнені від сеї такси. Та Морґан не хоче мабуть користати з сего добродїйства.

¶ Масові релєґації українських студентів зарядив сенат львівського університету на основі присуду в процесї 101. Засуджені в тім процесї один по другім дістають без переслуханя релєґаційні рішеня, а саме: засуджені на 14 днів релєґовані на 2 семестри, засуджені на місяць — на 4 семестри, а засуджені на 3 місяці — на все. Свої рішеня опирає сенат на тім, що суть вчинку, стверджена в карно судовім поступованю, творить також на основі дисциплїнарного закона делїкт.

Оттака то доля стрінула наших молодців-героїв за оборону своїх прав у „польськім“ університетї. І довго воно так буде? — Так довго, доки наша суспільність не зрозуміє в цїлій основі ваги рідної школи, і доки ґалицькі Русини не приневолять австрійське правительство дати їм те, що їм правно належить ся: український університет у Львові.

¶ Новорічні желаня митроп. Шептицькому. З нагоди Нового Року явилась дня 14. м. м. в полудне у митр. Ексц. Шептицького депутация українських організацій, інституцій і товариств, репрезентована висше 30 людьми, щоби зложити йому новорічний привіт. Іменем депутациї промовив посол д-р Евген Олесницький — зазначуючи, що організациї українські приходять ведені не самою лише куртуазією, не традиційним звичаєм. Між народом і його орґанізаціями, які репрезентують вони з одної а особою Ексц. Митрополита з другої сторони навя[illegible] тіснійші звязи як ті, що плодять саму лише куртуазію і маніфестуючі її форми. Кождий рік затїсняє ті звязи, бо кождий приносить нам нові докази його повного відданя ся справам нашої нациї. Докази такі приніс нам і рік минувший. Приніс він в цїлім становищу Митрополита до загалу справ наших, високих добродїйних актів, які поклали основи під нові інституції культурні і стали сильною підоймою орґанізації господарських. Нинї стоїмо перед Новим Роком, який меньше ясну як коли будь криє перед нами будучність. Стрічаємо його в хвили, коли питанє українське виплило на филях політики міжнародної і державної по раз перший від довгих віків на широку сьвітову арену. І у внутрішних відносинах краєвих переживаємо крізу рішаючої борби. І в тій хвили, коли бачимо тілько противників з'єднаних против нас і з природи річи питати мусимо, хто з нами, при нас і за нами? І з радістю можемо ствердити, що той, що на престолї держить жезл владичий, стоїть з народом і при народї. Сею надією зі всею сьвідомостию стрічаємо Новий Рік. Ексцеленція Митрополит відповідаючи на промову провідника депутації, ствердив передовсїм, що дійсно стоїмо серед відносин полїтичних невідрадних. Однак се не повинно нас напувати зневірою, бо маємо за собою великі здобутки власної нашої працї, власної нашої орґанізації, котрі особливо на поли економічнім виказують сьвітлі результати, які нас повинні загріти і одушевити до дальшої акції. Митрополит вповні зсолїдаризував ся з почуванями і змаганями загалу нашого і з словами провідника депутації. Лише дійсне сполученє ся з собою і тїсні звязи, лише служба справі публичній, з виключенєм всякої привати, може нам запевнити дорогу до будучности, може нам запевнити побіду. В тій акції Митрополит запевнив дальшу свою співучасть в трудах і змаганях українського загалу, українських орґанізацій і їх провідників, із бажанєм найкрасших успіхів їх змаганям в новім роцї, закінчив свої щирі слова.

Ювилейний Фонд ім. Маркіяна Шашкевича.

Оголошено в числї 3-ім	161.9[illegible]
Часть з суми зібраної при нагоді Маркіянового сьвята в Йонкерс, Н. Й. (переслав о. М. Лисяк)	15.0[illegible]
D ~~17~~ 23 Разом	176.9[illegible]

Всякі дальші жертви просить ся висилати на адресу касієра фонду S. Jadlowsky. Box 76. Jersey City N. J.

о. Йос. Чаплинський, пр.,
Сем. Ядловський, кас.,
Вол. Каськів, секр.

Різдвяний дар.

(Відповідь „Народній Волі").

I прийшло велике сьвято, велике сьвято Рождества Ісуса Христа! Люди радіють, веселять ся після змоги, і брат братови засилає подарунки. Так і мені дістав ся подарунок, чи пак, як я сказав „Різдвяний дар", від п. Бабія та п. Середніцького.

Розуміє ся, що моєю повинністю було сейчас і подякувати п. Бабійови і п. Середніцькому за їх великий дар, який мені прислали в ч. 1-ім і 2-ім „Народної Волі". Але що-ж, коли були по сему причини, що я мусів трохи здержати ся з подякою. Одно імено було те, що я не хотів в сьвяточних числах окладати подяки на яку заслужили собі п. Бабій і п. Середніцький, а друге, бачите, було те, що я день і ніч глядав сам, та ще і других просив, щоб глядали, за тими двома новими „Відділами", які-то, як п. Бабій твердить, мав хтось десь колись з'орґанізувати. Ну, але годі, ані я, ані другі не могли найти тих відділів. І тому я змушений був заслати подяку п. Бабієви тим самим експресом, яким він мені вислав дарунок: послав відповідь до „Народної Волі". Чи помістять її там, побачимо.

Ну, а п. Середніцькому, то вже хиба конечно мушу дещо відповісти. Берусь до сего дуже не радо, бо виджу, що я зачав поле́міку з людиною, у котрої нема всїх в дома, але годі! Не даром сказав один з близьких товаришів п. Середніцького в моїм домі дня 25-го м. м., при сьвідках Василю Миля і Михайлови Гриневичу, що Павло Середніцький тратить зовсім розум і незадовго піде до дому божевільних!

Вже хоть би сама статя п. Середніцького ясно говорить за себе, що її писав п. Середніцький не при здоровім розумі. Бо бути предсїдателем якогось Товариства, а не знати його числа, се сьвідчить про крайний ідіотизм! В Ембрідж, Братство сьв. Петра і Павла має число 5 те, а п. Середніцький є в тім братстві предсїдателем і каже: „Відділ 3 Р. Н. Союза". Знова назвати когось „хрунем", а не дати на се доказів, уважаю рівнож за дурне! Такі докази, як „хотїти бути урядником", се ще не може підходити під понятє слова „хрунь"!

І я на ті закиди не хочу відповідати, лиш взиваю п. Рідоша і всіх членів, котрі були присутні при заложеню Тов. Мирослава Січинського, щоб заявили публично, як річ малась з вибором уряду!

Рівнож даю 25 долярів на фонд бл. п. о. Стефановича, хто докаже менї бодай одним сьвідком, що я хотїв бути предсїдателем парохії, або делеґатом. Противно, се якраз тикає ся Вас, п. Середніцький. Я Вам доказав Ваше хрунївство, з котрого Ви негодні оправдатись, та ще можу десятки фактів Вам навести, на потверджене Вашого хр... Але пощо тут богато балакати! Ви самі сказали на річнім мітінґу Бр. сьв. Ап. Петра і Павла слідуючі слова: „Бю ся в груди, бю ся в груди і ще раз бю ся, що був хрунем, але більше не хочу ним бути"! Члени повірили словам п. Середніцького і вибрали його предсїдателем, за що п. Середніцький зафундував чотири бакси пива! (Бакса має 24 фляшки). І хотяй „хруню" в Мікісрак, то все ще я не удостоїв ся такої почести від Мікісрачан, як Вчудостоїлись від своїх гайдамаків в Ембрідж, що аж вивели Вас з галї і кричали за Вами: проч з хрунем!

Моє „хрунївство" полягає на тім, що не годжусь з кацапами, яких висидів дячок Сокольський, протестую проти замкненя читальнї „Просьвіти", а симпатизую з новою читальнею, яку названо іменем Адама Коцка!

Що тикає ся тих пять членів з від. 5-го, з яких я робив закид п. Бабієви, а не 3-го, як се Ви твердите п. Середніцький, то розумієсь, що се головно вина Ваша Мг. Середніцький! Ви тих членів з'орґанізували! А що тепер робите з пса барана, і кажете, що ті члени були суспендовані, а відтак приступили на ново, то скажу Вам, що се чиста лож! Ви самі засипли членам, що Ви з'орґанізували тих 5 членів через помилку, а зрештою всї секретарі роблять таке, що коли член вирівнає свій довг, тоді зазначує ся словом „на ново"! Чому Ви сего не зробили?. Кажете далї, п. Середніцький, що з глупим не нарадить а з смаркатим не наїсть ся. Пек тобі, думаю собі! Двайцять чотири роки пакінчених маю, жінка є і одно гайдамаче, а тут ще смаркатий! Цур! Але по довгій надумі прийшло менї на гадку таке: Бачте, немов на ганьбу, виросла мені під самим носом якась „пеня" чи там, як ми зовемо, бородавка. І з далека виглядає немов би то щось висїло під носом. Але хто має здорові очи то видить, що то нич иншого, як тілько бородавка! Лиш п. Середніцький очи зіпсув ще десь мабуть перед двома роками, коли то п. Г... касієрови братства вкрали 60 долярів братских гроший. І він пішов до п. Середніцького, яко секретаря, приобіцяв йому добре зафундувати, ну і той високоучений зробив з 60-ки 6-ку і на мітінґу заявив, що касієрови вкрали шість долярів.

Все зайве лишаю на боці, бо виджу, що зайшов в поле́міку з ідіотом і на дурниці годі відповідати. На се відповідять самі Ембріджани, котрими заставляєсь п. Середніцький. Правдою тілько є, що як би я був в Ембрідж, то Ви вже давно находили-б ся в „лакопі"! Тому сидіть тихонько пане Середніцький, бо в мене суть факти готові, і коли мій терпець урвесь, то хоч не мешкаю в Ембридж, а потрафлю таки завасти Вас до Біверфал! Ша! Закінчую тим усю поле́міку, але не з револьвером, як се сказав п. Середніцький, бо після моєї гадки, собаку бє ся буком, а не револьвером!

Николай Мигаєвюк.

ДОПИСИ.

З Ню Гевен, Конн.

Памятним днем для Ню-Гевенських Русинів буде день нового року 1912. Минув старий рік а з ним і всї злидні. Настав день 1-го січня 1912, і настало між тутешними Русинами нове житя. Видячи, що годі дальше сидїти з заложеними руками, зібрали ся в день нового року на церковній галї, і з'орґанізували товариство під назвою „Запорожська Січ". Наразі приступило 24 членів і вибрано такий уряд: Семен Натуркач, предс., Василь Левчук, кас., Василь Чухрій, секр. Дотичне товариство має подавати своїм членам моральну і матеріяльну поміч. Дальше при сім Товаристві має заложити ся читальня „Просьвіти" і Аматорський кружок. Маємо тут і друге Братство, та і парохія уже другий рік, як з'орґанізована о. Алекс. Павляком, з Ансонії. Маєм і свою церков, у якій відправляє ся одної недїлї Служба Божа а другої недїлї вечірня. На жаль однак, просьвіта ще дужа слаба. На 300 Русинів, мож видїти в церкві ледви 30, але за то в гавзї, як засядуть за стіл з пугарами в руцї, а кеж пива найде ся під столом, то тогди з них раз патріоти: всьо будують, аж поперевертають ся під стіл з натуги. За то на мітінґу є кому кричати, що працюють.

Як всюди, так і ту, не обійшло ся без хрунів. Тілько згадав дехто про Січ, так зараз один хрунь давай кричати. Та дарма! Мимо кирині молоденька Січ навчить і кирինників як з просьвітою вперед поступати.

Семен Натуркач,
Олекса Мацїк.

З Watervliet, N. Y.

Хто пильно читає Свободу, то догляне, а особливо під ту пору, много ріжних рецензій з ріжного рода вечерків і з ріжних плейзів. Та хотяй нераз приходить ся читати „шумні" рецензії з вечерків з не дуже шумними програмами, то прецінь в наших по більшій части безкритичних читачах, розсіяних по ріжних закутках сего „нового" краю подібні описи чи дописи вбуджують цікавість та побуджують до певного рода ривалізації в устроюваню більших чи менших вечерків.

Але приступім до річи. Хочу згадати і за наш плейз, Watervliet, N. Y. бо і ту, дякувати Богу, від кількох місяців маємо що пару тиждням ріжні вечерки, концерти, представленя, виграшки, льотерії і т. д. А все то не робить ся для слави або для иньших якихсь субтельнійших причин і цілий, але тут головна одна ціль: піддержувати задовжену церкву (а довгу є около 30 тисяч). В послїдних часах були ту два вечерки: „николаївський" і „різдвяний". В програмі першого вечерка були ось ті (важнїйші) точки: псальми Бортнянського, деякі коляди, а передівсїм продукції декламацій (гуртових) і хору дїтий шкільних. Вкінци було представленє: „Гостина сьв. О. Николая" знаменито відограно ось тими аматорами: Йоан Урбан (сьв. Николай), Марія і Ева Рончковські (Ангели)і Стефан Могила (Антипко), Роман Ксенич і Антін Сьпяк (парібки).

В минувшу недїлю було ту представленє: „Ніч Вифлеємська". Се представленє дало доказ, до якого успіху потрафить довести безпинна праця наших аматорів і їх провідників. „Ніч Вифлеємська", ся сценїчна ораторія в пятьох відслонах має безперечно вартість для наших різдвяних сцен, бо других сего рода сценїчних праць у нас поки-що на жаль нема. Є се однак річ дуже трудна в сценїчнім виконаню. У нас на щастє майже всї сценїчно-труднїйші місця випали добре а многі сцени були впрост артистично виконані. Впрочім не диво: сцена є велика з відповідними декораціями і кулїсами а при тім урядженої ту ріжнобарве освітленє електричне; а що найважнїйше, то розуміє ся, знаменита гра аматорів. Аматори з приємностію йшли на сцену, бо були вокально і драматично порядно вишколені.

Щоб довго ту не розводитись згадаю лише за деякі важнїйші місця. Майже цїла вокальна часть у тім представленю випала добре; послугуваноєсь ту композиціями о. Копка і Бужанина, (того остатного мельодійно слабші не дуже надають ся).

В першім акті грали: Ст. Могила (гусляр), Алексей Урбан і Максим Сьпяк (подорожні), Йоан Урбан (Назарянин), Роман Ксенич і Й. Копистянський (жовнїри римскі).

В першім акті все знаменито грали, але найкрасше місце було: смерть Назарянина пробитого римським жовнїрами умираючого при блїдо синім освітленю, а над ним товпа людий клячучи (цїлий хор мішаний в костюмах) затягнула смутно: „Піснь вознесем людіє"...

В другім акті грали: Антін Сьпяк, Юрій Косгюн, Михаїл Ґенеґа і Семен Бабяк (пастухи), Ева Рончковська (ангел) і особи з попередного акту. Ту особливо красно випали: Хор Ангелів сьпів молодого пастуха (С. Бабяк) і поява Ангела; до більшого ефекту причинились штучні осьвітленя: луна, блеск і т. д. Перед третим актом, в котрім мала бути зміна декорацій і улаждене відповідної сценерії відсьпівав перед куртиною хор дітий довгу збірку коляд, спеціяльно згармонізованих п. Дм. Андрейком. З найбільшим одушевленем прислухувалась публика милозвучному сьпівови пять і шістьлітних артистів і нагороджувала їх грімкими оплесками.

Найтруднїйший в поважнім виконаню річи був третий акт, представляючий річ в комнаті Ирода. Ту грали слїдуючі: Йоан Урбан (Ирод), Павла Гира (Дворянин), Юрій Опалка (атаман), Ізидор Смеречняк, Максим Сьпяк і В. Дзямбила (царі), Йосиф Катулька (фарисей), Тимофтей Криніцький (праведник), Николай Міхальський (архиєрей).

Що всї знаменито грали, то вже з того було видно, що публика дуже поважно заховувалась і уважно слїдила цїлу гру а не вибухала сьміхом по поважних сценах, як то подекуди буває; а буває се тогди, єсли аматори з несьвідомости чи недбальства зі своїх роль пороблять карикатури. Найбільший ефект викликувала гра Тимофтея Криніцького (праведник) і Николая Міхальського (старенький архиєрей); не диво, що Н. Міхальському так знаменито вдалась роля, особливо коли своїм сильним басовим голосом, відчитував пророцтва з книг; се чоловік, що посїдає феноменальний бас, се окраса тутейшого хору.

В четвертім акті попри згаданих грали: Роман Ксенич, Петро Галькович і Антоній Дзямба (пастух). Ту найкраще випали сьпіви, прибутє трех царів і їх поважний сьпів найкрасшої нашої коляди: Бог предвічний... В пятій відслоні особливо величавий образ представляв відповідної великости вертеп, прибраний зеленими, циприсовими вінцями і яличками, а в нїм на сїні в жолобі лежала красна, всїм видна фіґура Месії-отрочати осьвітлена укритими електричними лямпками. На самій сценї при темно синім осьвітленю стояв артистично уґруповании цїлий хор в костюмах і в тій позиції відтак відсьпівав знаменито цїлу збірку коляд славнїйших композиторів. В тій відслоні сцена представляла дальший тяг подій темної вифлеємської ночи, серед котрої біла осьвітлість лише з вертепа, від Месії...

Відтак при штучнім осьвітленю були представлені три живі образи представляючі фантастично чувства прибувших до вертепу...

Видно, що публика була з вечерка вдоволена, бо оплескам не було кінця. Простора галя церковна була переповнена місцевими і доокличними Русинами; було і споре число Американців, котрі ту чим-раз радше на подібні вечерки горнуть ся.

Вкінци місцевий сьвященик, о. Емілїян Бартіш, подякував щиро всїм, що своєю численною присутностию дали доказ, що не лише умїють оцїнити працю аматорів і їх заохотити до дальшої, так користної ту працї, але також своєю присутностию і своїми лептами за місця піддержують свою дороге прибіжище, свою церкву.

Річ природна, що до успіху тутешних вечерків причиняють ся не при добру волю аматорів головно їх провідники, то є місцевий сьвященик і тутешний дякоучитель, п. Димитрій Андрейко; вони не жалують свого здоровля і трудів в працї церковній і просьвітній. Дай Боже, щоб більше наших громад руских ту в Америцї могли повеличатись так ревною як тут господарною церковною, так взірцевою школою і знаменитими хорами мішаними, мужеськими і дїточими.

Чи всї однак з'уміють оцїнити працю наших робітників — се питанє...

Гість.

Грицько Коваленко.

ЗРАДА.

Драматичний епізод у трьох актах із початку XVIII віку.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Ященко Іван, сотник немолодий, дуже повний.
Марія, його жінка, літ 25.
Палажка, служниця Марії, вдова.
Колодій Петро, значний козак.
Денко, його джура.
Козак дуже старий.
Значні і прості козаки, селяни, Москалі.

Діє ся в сотенному місті, в полку Переяславському, в домі сотниковому, 1708—1709 р.

(Дальше).

II.

Марія: (підходить до бокових дверий). Немає нікого.

Петро: (виходить із тих дверий). Тут простірніще і видніще. Ось я неначе вже й зовсім справний козак. Полегшало, тільки отут іще коле, як ворухну ся. Та дарма. Ти вернула мені житє, Маріє, чим віддячу ся?

Марія: Умираючого, безсилого чоловіка гріх вигнати з хати, хоч би він і ворогом був. То був би нешляхотний, нелюдський учинок. А коли вже хочеш віддячи ся, то мені буде найкраща заплата, як ти і далі віритимеш, що не все ще загинуло, що Україна хоч колись, не скоро, визволить ся. О, вона визволить ся! Бог пішле їй таких вірних синів, як ти — богато. Як вірити-меш, то й працювати-меш. Ще за Дніпром, у Польщі — простору доволі. Поки що, втічеш туди, і будеш там потихеньку гартувати шаблю.

Петро: Нас прокляли по всіх церквах, як зрадників. Бідний безталанний народе мій! Володарі твої на тебе кайдани скували і зрадником вони тебе-ж назвали. Бо й справді, зрада єсть давня хороба наша, болячка на народному тілі. Ще здавна наші люди вміли у лихий час одступити ся проводирів своїх, оддати ворогам на кару... І ось кара тому народови, ось покута на довший час, за те, що не вмів гуртом стояти за свою справу, не вмів угадати своїх найкращих пророків і вождів... І запанує ворог у нашій хаті, і зазнають діти наші всякої зневаги й кривди, стогнати-муть у ярмі, та вже несила буде його скинути.

Марія: Так, се кара і покута... Та милосерний Бог зглянеть ся на наші муки, ізнов лице своє прихилить... Дасть Бог, виросте нове поколіне, що мати-ме чисте і вірне серце, ясний розум і міцну правицю... Тоді вже нового вожда Господь воздвигне серед зневоленого люду; в нещастю дух його зміцніє, у муках загартуєть ся як сталь... Тоді, як зацвите весна в прекрасній, вільній Україні, народ згадає, що терпіли ми, що терпів ти, мій лицарю...

Петро: Дякуючи тобі, я бачу вже той ясний день на Україні, хоч сам не доживу до його. Маріє, я хотів би, щоб наші діти дожили. Наші діти, Маріє, твої й мої.

Марія: У мене доси не було дітий од мужа, і од тебе не судив Бог мати, бо я не твоя жінка, Петре.

Петро: Гірко мені се чути, коли я знаю, що душею ти моя.

Марія: Що з того, не судив Бог.

Петро: У нас були би діти. О, яке-б то було щастє, щоб були в мене твої діти.

Марія: Я не зраджу свого мужа.

Петро: Маріє! Ходім, утечемо звідси туди, за Дніпро. Хоч там нема спокою і добра, за те простір для сьмілих душ. Ходім, Маріє, знов туди, де ми колись спізнали ся. Забудеш усе, що стало ся, забудеш сю оселю, що була тобі гирмою, і жити-мем у турботах, боротьбі, але у щастю.

Марія: Ні, Петре, ні. Нехай я тут доживу свого віку, вірна мужу і закону. Мені не буде тяжко, коли я знати-му, що ти живеш і бореш ся, і віриш.

Петро: Боїш ся закон ломати! Ні, там за Дніпром инший край, инші й закони. Там знайдемо попа, що тебе од сього шлюбу увільнить і нас повінчає. Які закони на сьвіті можуть тебе до його вязати, а вірні душі розлучати! Немає такого закону!

Марія: Сам добре знаєш, яке то лихо єсть — зрада. І зрадницею я не буду. Як би муж мій сказав: ти вільна, розійдемо ся кожне своєю стежкою... —

Петро: Він певно сього ніколи не скаже.

Марія: То й я, доки він живе на сьвіті, не зломаю свого слова, що дала йому перед престолом божим.

Петро: (сумний). Нехай поки що й так. Нехай я знов самітний житиму. Я звик ждати.

Марія: Петре, Петре! Прости мені... (Плаче).

Петро: Здаєть ся, сюди хтось іде. (Зводить ся і йде в бокові двері).

III.

Палажка прийшла.

Палажка: Я прийшла спитати, чи вам вечерю там наготовити, чи тут?

Марія: Не треба, не треба.

Палажка: Вечері не треба?

Марія: Га, вечері! Ні, вечерю подай сюди, та більше, бо мені їсти хочеть ся. Ще там унеси з льоху пляшку угорського.

Палажка: Добре принесу. А там на селі що діє ся!

Марія: (байдужно). А що-ж там діє ся?

Палажка: Прибула компанія Москалів.

Марія: Чого-ж вони?

Палажка: Шукають „зрадників". Та ще кого й шукають: Петра Колодія, а його-ж на сьвіті вже немає.

Марія: (стрепенула ся) Петра Колодія шукають! Невже? Од кого ти чула?

Палажка: Шукають-же, та де-ж його знайти, коли він убитий?

Марія: Ти думаєш, не знайдуть?

Палажка: А вже-ж не знайдуть. Бо де-ж його найти, коли він убитий?

Марія: Де-ж ті Москалі?

Палажка: На селі. Пішли до отамана, тоді кинули ся шукати по клунях, по левадах.

Марія: Лиха година їх принесла.

Палажка: А хиба що?

Марія: Як то що! Хиба не знаєш Москалів, обдеруть усе чисто в людий.

Палажка: То правда.

Марія: Але сюди, до двору, вони не насьмілять ся йти, — ні?

Палажка: А мабуть ні. О, що се?

Марія: Що ти чуєш?

Палажка: Наче десь далеко стріляють.

Марія: І я чую.

(Чутно вже близше, як стріляють із мушерів і мушкетів, тоді чутно військову музику).

Марія: (злякана). Що се? Біжи зараз довідай ся.

(Палажка побігла).

IV.

Марія: (сама, визирає у вікно, придивляєть ся). Темно, нічого не видко. (Побігла у бокові двері, веде Петра за руку). Щось стало ся, я не знаю що. Ходім, я тебе переховаю там у закутку. Ходім.

Петро: Як треба буде, подаси знак, я тікати-му. Подай мені пистоля. (Вона подає). Тепер ходім. (Пішли обоє у другі бокові двері).

V.

Палажка: (вбігає). Пан приїхали! Пан приїхали. (Побачила, що нікого немає) Де-ж се пані?

Марія: (входить). Ну, що там?

Палажка: Пан приїхали! Пан вернули ся! Їх стрічають пани і прості козаки і двірські.

Марія: (стурбована). Пан вернув ся! Що ти мовиш? Не може бути!

Палажка: Пані злякані?

Марія: А ти-ж мовила... пан пішов до Дніпра.

Палажка: Отже вернули ся. Я рада: спокійніще, а то сї Москалі найшли. Все ліпше, як пан дома.

VI.

Ященко: (показуєть ся у дверях, озиваєть ся до тих, що позад його). Музикам викотить барило горівки. Коний доглядіти і вигодувати, бо скоро знов поїдемо. (Іде в хату). Доброго здоровля, чи все гаразд у домі? (За ним входять кілька значних козаків).

Марія: Спасибі, усе гаразд.

Ященко: Мене з війська пустили на короткий час до дому, а там ізнову треба військо доганяти. Побуду трохи, відпочину, тай гайда.

Значний козак: Панови сотникови привіт у його домі. По щасливому повороті з війни за честь собі вважаємо витати пана.

Другий козак: Ми чули, що пан на війні досяг собі ласки царської і прибільшення гонорів і маєтків. Теє нас вельми тішить.

Ященко: Спасибі. Дякую славному товариству і радий вас, брати мої милі, бачити після так довгої мандрівки.

Другий козак: Чи пан має ся все в доброму здоровю?

Ященко: З ласки божої, з війни вертаю цілий і здоровий. А довело ся побувати у самому пеклі.

Старий козак: (Той самий, що був і в першому акті), О, що то й за козак, коли не побував у самому пеклі!.

Ященко: (до Марії). Там треба наготувати вечерю нам усім.

(Палажка і Марія пішли).

Ященко: (сідає). Прошу славне товариство сідати.

Старий козак: Які-ж новини привезли ви нам? І чи гаразд, добре будемо на Вкраїні проживати?

Ященко: О, тепера ми знайшли вже свій шлях.

Старий козак: Вузький, тернистий шлях?

Ященко: Уже який нам Бог післав. Нехай вузький, колючий, та певний то наш шлях, немає куди звернути, і манівцями бродити — годі. Бродили довго манівцями — із Дорошенком, із Виговським, і з самим Мазепою, шукаючи шляхів просторих, вільних, а тепер — кінець. Вже не питати-мем, куди нам прихилити ся, і не шукати-мем царя, бо маємо міцну і певну владу над собою; міцна рука московського царя!

Старий козак: Міцна рука, і певно задавить нас.

Ященко: Задавить — ні, а що приборкає, освоїть і прикаже забувати давні сварки, бунти, Дике Поле, то се певно. О, бродили довго манівцями, шукаючи шляхів, діди наші й батьки, і не одразу всї побачили, що шлях єдиний, певний — то шлях до Москви. Єдина Русь, Північна і Південна, єдиною була вона за давніх князів, єдиною і мусить бути! І будемо тепер, як той казав, у купі лихо одбувати. А давні мрії — геть! Робити-муть люди поля свої, кохати-муть воли і пасіки, безпечні од Ляхів і од Татарви, під міцною рукою Восточного царя, і вже старі думки забудуть. І лиш иноді старий кобзар згадає грішного гетьмана, що смертний гріх на себе взяв, цареві зрадив, і краю нашому богато шкоди наробив.

Старий козак: О, давні мрії! Жили ми ними і кров за їх лили... І ось тепера все те — геть! О, як нам жити, як забути! І дикий зьвір, і птах — шукають волі.

Значний козак: То дикий зьвір, а то — чоловік розумний і статочний. Як хочеш бути вільний, іди у Дике Поле, у степи Вужацькі... А ми бажаємо в спокою жити, годуючи дітий, кохаючи худобу. І дасть Господь, поживемо щасливо, забувши всї незгоди.

Козаки: Дай Боже! Дай Боже, щоб великий цар держав нас у своїй ласці і од сусідів боронив.

Ященко: Проживемо в спокою, згоді, чести і повазї.

Старий козак: О, чи велика-ж то честь, нахиляти шию у ярмо!

Ященко: Єдина честь і слава буде нам тая, що йти-ме од царя. Вже не шукати-мем слави у Дикім Полї, або по коршмах, по базарах, або в Сїчи. То минуло ся, дурниції. Тієї слави ми не хочемо за дармо.

Старий козак: Богато я прожив. Я памятаю, ще хлопцем був, як піднялa ся заверуха, і в їй, як блискавиця в хмарі, могуча постать славного Богдана. Як божий грім, рука і меч його; як гучний гомін хвиль морських у бурю, так греміли хвилї українського народу, що за волю встав і бив ся. О, не забути тих часів ніколи... І хто знав їх, не збудеть ся тих давніх мрій, поки житя його, поки у грудях бєть ся серце... А ви, нове поколінє, що вже шию собі намулили у тиранстві, ви все забудете ради ланів пшениці, волів і кабанів. О, як гірко дожити нам до сього, як тяжко умирати, коли вже вмерли давні мрії і надії. Для чого ми жили, для чого кров лили за вільну Україну, і хто згадає нас?... Прощайте, я піду, бо я тут лишний. Я запізнив ся на сім сьвіті. (Поклонив ся і пішов).

Ященко: (після мовчанки). Так, він запізнив. Богато, а богато нас ті мрії коштували... Нове поколінє вже не знати-ме їх. Хиба не через їх зруйнована вся Чигиринська сторона, пустинею стоїть краса і осередок козацької землї

Козаки: Так. То правда!

Один із козаків: А що-ж то далї буде? А наші вольности, закони, школи, суд, козацтво? Що з ними буде?

Ященко: Усе те буде нерушиме. Цар обіцяв, і слово його кріпке. Аби ми всї не важили ся вже більш ніколи зламати своє слово цареви, аби не було зради.

D 1824

(Дальше буде).

Усїх Вп. п. місцевих секретарів відділів Р. Н. Союза просить ся братські оголошеня в справі мітінґів призначені до друку в рубриці „Рух в відділах Р. Н. Союза" присилати в сей спосіб, щоб вони найшли ся в редакції найпізнійше в понеділок рано того тижня, у якім мають бути поміщені в часописи. Усї оголошеня, які прийдуть до редакції пізнійше як в понеділок, не будуть поміщені скорше аж на другий тиждень.

КАЛЄНДАР.

ЛЮТИЙ.

н. ст.	Дни	Руські сьвята
1	Четвер	Лютий. Макарія
2	Пятн.	Евфимія Вел.
3	Субота	Максима, Неоф.
4	Неділя	О блудн. сині
5	Понед.	Климента еп.
6	Вівтор.	Ксенії
7	Середа	Григорія Богосл.

Новинки.

¶ Зміна адреси. Заступник австро-угорського консуля з Гейзелтон, Па., п. Neumann, просить нас оповістити, що канцелярія аґенції австрійсько-угорського консуляту буде перенесена з днем 1. лютого с. р. під ч. **403 South Franklin Street, Wilkes-Barre, Pa.** Ся аґенція буде занимати ся інтересами австрійських і угорських підданих, перебуваючих в повітах (counties); Bradford, Carbon, Columbia, Lackawanna, Lycoming, Luzerne, Susquehanna, Schuylkill, Sullivan, Tioga, Wayne і Wyoming. З усякими справами, входячими в обсяг ділання сего консульства, треба звертати ся від тепер на адресу: Imperial and Royal Austro-Hungarian Deputy Consular Agency, 403 So. Franklin St., Wilkes-Barre, Pa.

¶ „Нове Слово". Під тим заголовком став з днем 6-го січня с. р. виходити у Львові новий популярний український дневник, призначений, як говорить ся у програмовій статі дневника, до заспокоєня вимогів „широкої читаючої публики між народними масами, який давав би спромогу користувати ся щоденною ґазетою за приступну ціну навіть для найбіднійшого денного зарібника". Видавці часописи, що „не стоїть в матеріяльній зависимости від якої небудь орґанізації, але є часописею вповні самостійною", впевняють, що „не хотять і не наміряють творити якоїсь окремої політичної партії, а хотять, щоби їх часопись була українським народним, демократичним орґаном" під котрого прапором бажають з'єднати найширші круги населення. Передплата „Нового Слова" виносить на рік 18 корон.

¶ Православна віра в Галичині. Снятинський староста покарав православного попа Гудиму 5 неділями арешту за те, що сей приїхавши з Росії удав ся до Залуча в снятинськім повіті і почав там заводити православну віру. Староство покарало його за переступлене закона про публичні збори.

¶ Хлопські бунти. До Львова надійшла вістка про хлопські заворушеня в селах Слободі і Іспасі на ґраници між Галичиною а Буковиною. 700 селян з села Слобода напало на буковинське село Іспас, заняло 80 моргів двірського ґрунту і прогнали з него панських парубків. На чолі селян стояв війт зі Слободи.

¶ Українські переселенці на Сибірі. Не так давно Іркутщина відкрита для переселення. Відолахи з України і сюди добились. Та тут ще тяжше ніж там, серед українських злиднів, майже вся Іркутщина вкрита горами. Ліси по них непрохідимі. Люди розселились тілько понад ріками. Управляти землю можна лиш на більш-менш рівних місцях серед гір. Та перш за все треба викорчувати ліс. Тут одному, двом робітникам і братись не варт, бо зносилять ся і з голоду загинуть. В літі сила мушки, а зимою 35—45 степенів морозу. Хліб родить ся дуже кепсько. Просо тут зовсім не родить. Жнива закінчують ся в кінці вересня. Треба сказати, що десятину розкорчувати і приготовити до сівби тут коштує 100 карб. Худоба теж дорога. Напому селянинови там — хоч лягай та вмирай.

¶ Нема бузьків. В богато околицях Галичини зауважали люди, що сего року було дуже мало бузьків. Богато гнізд від самої весни стояло пусточок. Треба здогадувати ся, що сегорічної весни, як летіли бузьки в ті сторони, стрінуло їх по дорозі якесь нещастє.

¶ З темноти постріляв Антін Швед з Дахнова два коні Андрія Пекара. Андрій Швед, чоловік забобонний, вірив, що його сусід Пекар має „щастє" а він ні, бо їм не однаково родить поле. Швед почав ненавидіти свого сусіда і шукав нагоди, щоби помстити ся на нім. Дня 1-го січня перебігли два коні Пекара через поле Шведа, який вибіг зі стрільбою і постріляв оба коні вартости 500 корон. Ось до чого доводить людська темнота.

¶ Горяча кров. Недалеко Люблани, в селі Ґориця, лучила ся другого дня латинських сьвят така страшна подія: Зґаданого дня прийшли до костела три брати: Антін, Франц і Іван Зарни. Два останні пішли близше вівтаря, а Антін звернув ся на хори, де з незвісної причини посварив ся з властителем фільварку, Меке, і ударив його в лице. На се Меке добув ножа і пробив Антона Зарну на смерть, а сам відійшов спокійно домів. Дізнавши ся про се брати, вийшли з костела і пішли за Меком, котрий тимчасом замкнув ся в хаті. По годині вдерли ся брати Зарни до хати, однак в тій самій хвилі кинув ся на них Меке і великим ножом пробив обох на смерть, після чого сам віддав ся в руки жандармерії.

¶ Важка операція. В лісі біля Триєсту постріляв ся револьвером 25-літний столяр Ґрмек. Куля пройшла йому ліву грудь і зранила серце. В триєстенськім шпитали, де його відставлено, довершили лікарі одної з найтяжших операцій і зашили серце. Була то перша операція на серцу, яка в Триєсті випала щасливо.

¶ Примірний син. Будапештенські часописи доносять, що наслідник чорногорського престола кн. Данило пробуває тепер в Монте Карльо і тішить ся незвичайним щастєм в грі. В послідних днях виграв 700 тисяч франків, які сейчас вислав королеви до Цетинії.

¶ 7-ро дітий уродила в Ясах, в Румунії перед кількома днями, 18-літна жена фабриканта шкла, Бератіяна. Троє з тих дітий жиє і має ся цілком добре, а 4 хлопців зараз по породі померло.

¶ Убогий богач. В місточку Толькевіц коло Дрезна, помер емеритований директор школи, Радемахер, що довгі роки жив зі своєю одинокою дочкою в велми невідрадних обставинах. Уважали його за убогого чоловіка. Недавно померла його дочка, а в сих днях пішов за нею Радемахер і в обох случаях ствердили лікарі смерть ізза втрати сил з причини невистарчаючого відживлювання. Тимчасом при спрятуваню помешкання показало ся, що Радемахер був богатим чоловіком, але ще більшим скупарем. В чотирох скринках на циґара найдено готівку 140.000 марок, а в иншій скринці 160.000 марок в вартісних паперах. Померший дивачиско переказав ціле своє майно в завіщаню товариствам охорони зьвірят в Берлінії і Вроцлаві.

¶ Утеча з кріпостної вязниці. З німецької кріпости Ґляц утік оноді вязень Люкс, французький капітан, який відсиджував кару за шпіонаж в хосен Франції. Мимо строгого стереженя твердині Люкс зумів визволити ся, проломав сталеву решітку при помочи пильника і спустив ся долі на дротянім шнурку. Пильника і дроту доставлено йому з Франції, при нагоді присиланя йому до читаня книжок, які обвязувано дротом. Люкс дістав приказ, щоби здержав ся від всяких манїфестацій з нагоди свого увільнення з вязниці.

¶ Новий шевський винахід. Якийсь анґлійський швець винайшов нові підошви, які буде можна кождої хвилі здіймити і закладати до всяких черевиків. Підошви сі мають бути о половину дешевші від дотеперішних.

¶ Воздушна почта. В Льондоні зроблено першу пробу уладження воздушної почти. З Льондону до Віндсору йдуть картки й листи літаком. Їх надаєть ся на власних воздушних стаціях. Фахово-технічний відділ управи почт здає з того такий звіт: Не вважаючи на високу таксу, шість пенсів за картку а шилінґа за лист, крім франкатури, участь була дуже жива. За час трех тижнів, переслано більше як 200.000 штук, бо можна було надавати листи й за границю, (їх опісля слали далі звичайною почтою). Одначе досьвід доказав, що поки що, сей спосіб посилки листів як не практичний, не може ще приміновати ся. Через неприхильні вітри заходили нераз тяжкі перепони в русі; також треба зазначити три нещасливі випадки, яким підпали летуни, хоча просторонь виносить не більше як 30 кільометрів. Тому поки що закинено сю пробу. Чистий дохід все таки досить великий, призначено на добродійні цїли. Збирачі рідких почтових почтових марок дуже побивають ся за марками сеї воздушної почти, хоча треба зазначити, що не єсть се перша воздушна почта, хиба що йде о почту везену літаком; бо першою воздушною почтою може повеличати ся Париж, котрий поза лінії ворожого облягаючого війська випустив в 1871 році 65 бальонів, котрі перенесли в собі 19 осіб, більше як 300 почтових голубів і 2 і пів міліона листів, часописий і инших писем; притим лише 17 бальонів не осягнуло своєї цїли.

¶ Щасливий пес. Доси, коли кому нещастило ся і він збідів до крайности, говорено про него, що „зійшов на пси". Однак часи зміняють ся і нині псам зачинає ліпше вести ся як людям, а тоті, що „зійшли на пси", готові тепер казати: „Бодай то псом бути!" На таке наводить отся подія: В Будапешті померла одна вдовиця, якась Кабо і записала завіщанєм 25 тисяч корон свому псови. Вув се одинокий товариш тої пані. А може й не дивниця, коли пані Кабо не могла між людьми найти вірнійшого приятеля. Що пес не пережиє тої суми, се річ певна. Цікаво лиш, кому він запише своє майно. Мабуть чи не фіскусови.

¶ Процес з псом. Свого часу донесла преса, що в Зальцбургу якась пані, вмираючи записала свому псови весь свій маєток вартости чверть міліона корон. Тепер доносить преса, що проти завіщаня веде ся процес. Маємо отже процес з псом. Вертають таким способом середні віки, коли то обжалувано, засуджено на спалене і виконано вирок на когуті за те, що, як в акті обжалуваня сказано... зніс яйце.

¶ Також признанє. Одна німецька часопись оповідає про такий випадок: Капітан von D.. сильно задовжений, дістає лист від віррителя, в котрім сей просить його о вирівнане залеглости ще з перед кількох літ. Пан сей, котрий мав мало гроший, має видно крім богато довгів і богато гумору, бо вислав сему вірителеви такий успокоюючий лист: „Високоповажний Пане! Одержавши Ваше цінне письмо разом з рахунком, маю честь повідомити Вас, що я своїх — на жаль численних — вірителів поділив на три кляси. До першої належать ті, котрих я думаю заспокоїти, коли лише вистане на се яка звижка моєї невеликої платні. Вірителів другої кляси сподію ся сплатити, коли дійду до гроший через який несподіваний щасливий випадок. Вірителів третої кляси ніколи хиба не думаю заспокоїти. Тому, що Ви належите до третої кляси моїх вірителів, але за цілий ряд літ отсе у перше упоминаєте ся о свою претенсію, то я признаючи Вашу довгу терпеливість, уважаю за відповідне, перенести Вас з третої кляси до другої. Приміть і т. д." Чи дуже втішив ся сей віритель тим авансом, се инша річ.

¶ Пращальний лист Баґрова убійника Столипіна, до батьків поміщає „Будущее": „Дорогий батьку і мамо! Одинокий момент, коли мені робилось тяжко, був при думках про вас, дорогі мої. Я знаю, що вас глибоко поразила неожиданість всего, що стало ся, що ще певно ви стратили притомність під несподіваним виявленєм дійсних і мнимих тайн. Що про мене пишуть, що дійшло до вашої відомости, не знаю. Остання моя мрія була би, щоби у вас, милі, осталась про мене думка, як про чоловіка може й нещасного та чесного. Простіть мені ще раз, забудьте все те, що чуєте і примиріть ся з своїм горем, як і я мирю ся з моєю долею. В вас я трачу найблисших, найблисших мені людий і я рад, що ви переживаєте мене, не я вас. Цілую вас богато разів. Цілую і всіх дорогих близьких і у всіх, у всіх прошу прощення. Ваш син Митя". Лист має дату 10 вересня (ст. ст.) 1911 р.

ДО ВСІХ ПП. МІСЦЕВИХ СЕКРЕТАРІВ Р. Н. СОЮЗА.

Калєндарі

Р. Н. Союза на рік 1912-ий

уже давно готові і всі ті відділи Р. Н. Союза, котрих секретарі виповнили подану в кількох попередних числах табельку, їх дістали. Деякі відділи а зглядно їх секретарі до днесь ще того не зробили і члени тих відділів до днесь ще не дістали калєндарів. Просить ся отже тою дорогою усіх членів таких відділів, які не мають до днесь ще калєндарів, аби пригадали своїм місцевим секретарам, щоби ті безпроволочно виповнили свій обовязок і ще того тижня заслали понисшу табельку на адресу „Свобода". Ті члени Р. Н. Союза, котрі до днесь не мають ще руських калєндарів, можуть за се подякувати тілько своїм місцевим секретарям. (Словенські калєндарі будуть готові за три тижні.)

Імя Братства або Товариства ....

....

Відділ, число ....

Післати на адресу секретаря, яка звучить: ....

....

....

Руських калєндарів .... примірн.

Словенських калєндар. .... прим.

Замітка: Витинок повисший мусить бути потверджений братською печаткою і підписом секретаря. Чим скорше редакція його дістане, тим скорше одержить дотичний Відділ Калєндарі.

Уряд Р. Н. Союза.

НОВОПРИСТУПИВШІ ЧЛЕНИ ДО Р. Н. СОЮЗА ЗА МІСЯЦЬ ГРУДЕНЬ 1911 р.

Братство сьв. Арх. Михаїла в Іст Ст. Люїс, Ілл.

В. 308. Топоринський Вас., Боднарчук Петро, Ольбродський Ник., Качмар Григ., Гладюк Ник. Проказюк Ілія, Чайковський Петро, Надопта Вас., Шалапій Онуфрий, Кухманський Павло, Соколовський Дмитро, Токарський Ант., Біла Ігнат, Паньчук Семен.

Братство сьв. Арх. Михаїла в Клейвіл, Н Й.

В. 309. Цесьля Симеон, Ювнак Онуфрий, Палка Стеф., Воргач Семеон, Богданський Яков, Гащиц Лука, Гайтко Михаїл, Смалець Теодор, Дубець Іван, Кузьмин Петро, Мерена Даміян, Мерена Ева.

Сестрицтво Пр. Діви Марії в Гейзелтон, Па.

В. 310. Фесько Марія, Враблича Марія, Галч Марія, Сулик Терезія, Йоґан,Ословик Варвара, Суха Марія, Дуцар Зузанна, Кухар Анна, Ференц Юлія, Кощо Анна, Лазар Зузанна, Гуменюк Анна, Реґак Матильда,Дулина Анна, Коґут Марія, Матей Ева, Сорочинська Марія, Бендик Анна, Крайцар Елисавета, Кендра Зузанна, Болда Анна, Далейчик Марія, Тобяш Терезія Перковська Роз.

В. 1. Тиханський Андрій.
В. 3. Вецко Юрій.
В. 7. Макитра Стефан.
В. 8. Тира Семен, Конашевич Григорій, Гринівич Михаїл.
В. 9. Ванда Іван.
В. 12. Гузий Михаїл, Федів Михаїл, Тутка Емілян.
В. 15. Рудзик Іван.
В. 16. Бабин Василь.
В. 19. Янащок Михайло.
В. 20. Гудак Юрій, Рутковський Сильвестер, Вісалаґа Михаїл, Равінський Іван, Равінський Олекса.
В. 23. Чейковський Юрій, Ружицький Мих.
В. 25. Глива Петро.
В. 28. Халупа Лешко, Валюс Мих., Вуротила Іван, Упашканич Іван, Йонак Іван, Гаргай Іван, Базилинський Станіслав, Бабяк Григорій III., Гузий Андрій, Гасун Андрій, Цюрко Гриць, Матійка Іван, Трояновський Яков, Ячемський Йосиф, Вашчишин Іван.
В. 29. Гривняк Їлько, Йовчак Стефан, Судія Михаїл, Судія Іван, Вайна Антін.
В. 30. Обжут Вас. Москаль Мих., Пишняк Олекса, Катулька Теодор, Кучма Мих., Мимчак Ник., Гамівка Петро, Осюрак Мих., Ліпивець Вас., Брезинський Іван.
В. 33. Демчук Дамян, Малярчук Іван, Маґерка Іван, Сеґер Василь, Солян Петро, Худик Григ. стар., Маґерка Павло, Кудрик Стафан, Мазурек Дойця, Рігили Гнат, Драбик Андрій, Сикелик Джордж, Марич Іван.
В. 34. Сорока Анна.
В. 36. Шмиґельський Николай.
В. 40. О. Лотович Володимир, Сатур Михаїл, Марусяк Гриць, Сіконич Антін, Василь Бадира, Ковалькевич Михаїл.
В. 42. Пухір Володимир, Піль Никита, Стромала Василь, Пеляк Григорій, Лопушанський Василь.
В. 45. Закутинський Петро, Івахів Павло, Тодоров Василь, Семенюк Петро.
В. 46. Сокомський Андрій.
В. 47. Гашилик Николай.
В. 53. Устяновський Іван, Словіковський Олекса, Сироїд Константин, Процьо Іван, Ґапдош Ілько.
В. 55. Галущак Гнат, Базар Михаїл, Цекелик Онуфрій, Фортуна Блазей. Соловчак Матій, Томошек Терети, Белух Николай.
В. 56. Кремен Данило, Лабуза Андрій.
В. 61. Мігали Юрко. Хома Михаїл мол., Крамар Юрко.
В. 70. Ґелета Іван, Струж Даниїл, Олешко Дмитро, Драґан Йосиф, Пинкольський Каєтан, Фадьо Теодор.
В. 72. Матляк Стефан.
В. 74. Глеба Дмитро, Хватур Іван.
В. 76. Пєтруха Йосиф, Куций Олекса.
В. 77. Петро Андрух. Кірило Кривейкий.
В. 79. Сески Петро.
В. 82. Цицик Николай.
В. 85. Глущак Карл, Ворона Мих.
В. 87. Котонський Максим.
В. 91. Кравець Євка, Кравець Анна.
В. 92. Кравець Михайло, Гайдук Антін.
В. 95. Кравець Адам.
В. 99. Сай Йосиф, Моцур Михаїл, Івацишин Михаїл, Папуґа Еміль, Русин Петро, Сенюк Кирило, Мурмило Федько.
В. 102. Микетюк Іван, Шумейда Михаїл.
В. 103. Войтів Михаїл, Адамів Михаїл.
В. 104. Коникевич Михаїл, Возняк Андрій, Лешко Юрко, Лисишин Федьо, Пецинко Михайло, Стасишин Теодор.
В. 105. Смалиґа Микола, Чиш Михайло.
В. 108. Рембецький Семен.
В. 109. Боґда Михаїл, Завирич Роман, Молодец Кирило, Яворський Стефан, Форлєк Іван.
В. 110. Пріґанз Андрій.
В. 114. Чарик Андрій, Пепин Мих.
В. 117. Малієвич В.
В. 120. Челядник Йосиф, Сіварский Войтіх, Густинський Дмитро, Густинський Іван.
В. 122. Францко Анна.
В. 126. Балик Іван.
В. 127. Бунґар Стефан, Круцько Юрко.
В. 129. Жидяк Іван.
В. 130. Гвенда Іван.
В. 133. Захаркiв Іван.
В. 134. Укштіц Юрко.
В. 135. Алех Пилип.
В. 136. Щерба Фецко, Ананеви Олекса.
В. 140. Напора Іван, Будабський Іван, Терлецький Михайло, Цап Василь, Попів Александер, Шелемета Дмитро, Стрик Дмитро, Швет Дмитро.
В. 141. Рушковський Іван, Кубов Михаїл, Токальський Григорій.
В. 143. Корбила Гринько.
В. 144. Шабала Михаїл, Левадний Петро.
В. 145. Мельник Іван.
В. 147. Фудзік Андрій.
В. 148. Скалчак Андрій.
В. 149. Лащівський Гринько.
В. 153. Какуршла Йосиф.
В. 155. Мельник Андрій, Романко Михаїл, Романец Николай, Савула Андрій, Швайлік Михаїл, Рожик Андрій, Васильків Николай, Фетчишин Дмитро, Павлух Данило, Лабуза Петро, Толикан Дмитро, Ліщавка Павло, Андросечко Михаїл, Масляк Григорій, Теревенко Дмитро, Теревенко Василь. Кіс Стефан, Гуряк Михаїл, Ґой Василь, Козловський Андрій, Присташ Михаїл, Макар Петро, Ґураль Василь, Чеків Антін, Михалюк Стефан, Швайлік Іван, Сетник Григорій, Крицкий Стефан, Драґанчук Роман, Пелех Григорій, Переговський Іван, Крицкий Олекса, Лайкоцг Григорій, Сорока Іван, Ходань Петро, Петренка Іван, Павук Петро, Волянський Василь, Мартиняк Петро, Проч Николай, Окшинський Альберт, Бобрицкий Іван, Глухд Василь.
В. 157. Ґебус Михаїл, Андриц Юрко, Беднарчик Афтан, Сенко Василь, Пудик Тимко, Дзендзель Іван, Громко Андрій, Піхотка Іван, Ревак Амрозій.
В. 158. Саба Моганна.
В. 160. Капенюк Дмитро, Париляк Іван.
В. 161. Пондо Мартин, Ржесутек Альберт, Лебок Василь.
В. 165. Коцоловський Михаїл, Маліцкий Григорій.
В. 168. Стек Іван, Раб Іван, Коритко Василь.
В. 174. Русин Петро.
В. 178. Захарко Анна.
В. 179. Стоколос Павло, Стоколос Ірина, Стоколос Марія дит. Тендик Іван, Бурбан Яким, Крокіс Мих.
В. 180. Годованський Петро, Кукез Юрко.
В. 182. Филип Олекса, Косарицький Іван, Борко Онуфер, Юрчишак Петро.
В. 183. Солярж Йосиф.
В. 185. Югас Федор, Юрек Михайло, Швець Іван, Качмар Іван.
В. 187. Козел Михаїл, Каршневич Михаїл, Кєлар Йосиф, Кєлар Анна.
В. 189. Семків Василь.
В. 190. Даньчак Роман, Мазуркевич А., Шкоципец Іван.
В. 193. Кпшшек Войцєх, Ціприх Йосиф, Беднарський Йосиф.
В. 197. Колесар Іван.
В. 201. Фанок Антін.
В. 202. Полянська Анна.
В. 204. Смоляк Іван.
В. 205. Петрик Григ., Федорко Михаїл, Гінчар Федор.
В. 209. Сапіляк Михаїл, Осиф Стефан, Старенький Кузьма, Худоба Мих.
В. 213. Язвінська Катерина, Гарнак Іван.
В. 217. Цітихуд Стефан, Рудий Іван, Крумгоц Йосиф.
В. 218. Джапка Стефан.
В. 220. Дзендзилик Мартин, Танаш Івась.
В. 221. Гарас Никола, Куньо Михайло, Куньо Дмитро.
В. 222. Кутило Антін, Медвідь Юрко, Пелачек Володимир, Гришко Гриць, Сташак Никола, Коропчак Анд., Шміґа Михайло, Бекер Іван, Кучвара Іван, Радик Никола, Приґілук Лука, Кадій Іван.
В. 224. Когут Микола, Кривіцкий Гринько, Когут Гринько.
В. 225. Халандюк Юрій, Тарабайцьо Яков, Пристай Теодор.
В. 227. Коснірчак Митро, Ковальський Василь, Гірний Михайло.
В. 229. Моховський Стах, Мірон Іван, Чобот Іван.
В. 235. Вайнар Ольга, Прибила Пелаґія, Кухонер Ник., Каршень Володимир, Цуп Николай.
В. 237. Мельник Юрко, Юрчак Петро, Говіщак Петро.
В. 245. Бокало Іван, Мандзюк Іван.
В. 246. Гуменний Йосиф, Стриковський Йосиф, Ченіховський Гнатко.
В. 247. Гець Миколай, Ференц Ілія.
В. 249. Шарник Стеф. Беґа Іван.
В. 251. Пилипчишин Дмитро.
В. 253. Пагач Андрій.
В. 254. Платиш Іван, Лазорик Григ., Кохановський Іван, Пажечин Антін, Шубеляк Іван.
В. 258. Бурек Станіслав, Мазур Людвік.
В. 259. Пікович Іван, Дашко Андр.
В. 260. Бренярський Йосиф, Попіл Йосиф, Морос Йосиф, Ручинський Вас.
В. 265. Лавич Юрій.
В. 273. Лубянецький Іван, Кален Зофія.
В. 275. Грушка Марія, Ількович Марія, Томкович Марія.
В. 276. Марилів Федьо, Зушак Анд.
В. 277. Вник Іван, Струк Андрій, Яворський Теодор, Піґан Дмитро, Піґан Іван, Рафа Іван.
В. 279. Бухвак Федор.
В. 280. Тимко Юрій.
В. 283. Денеґа Василь, Олійник Ол.
В. 284. Ткачук Максим, Кравець Іван, Токарчук Андрей, Більняк Конд.
В. 287. Свєнтковський В.
В. 293. Горней Е. Анна.
В. 294. Ференц Дмитро, Сеґин Петро, Мільковит Мих., Озімок Іван.
В. 296. Мілька Іван, Краковська Марія.
В. 298. Кіршак Митро, Цєленци Йосиф, Росоха Григорій.
В. 299. Пелювський Гриць.
В. 300. Сенчишен Федьо.
В. 301. Гриньків Григ., Ольховий Михайло.
В. 304. Древінґа Анд., Косолович Базьо, Михайлечко Афтанас, Доміндяк Василь, Савчин Олекса, Нановський Осиф, Нановський Миколай, Купінець Михайло.
В. 306. Молодич Василь.
В. 307. Лисишин Катерина.

Т. Лабовський,
гол. рекорд. секретар.

Всячина.

Цьвітки красноріччивости.

Бувший парляментарний справоздавець віденських дневників, Авґуст Анґенетер видав тепер у Відні веселу книжочку, в якій містить збірку цьвітів парляментарної красноріччивости, завдяки котрим усипляючу монотонію довгих і тяжких бесід перериває неоднократно весела хвиля протверезуючи сонних послів. Ось кільканайцять прібок сеї збірки: „Ся подія пригадує мені образ вужа, який сам себе з'їдає, так, що остає лиш хвіст"; — „Теперішний міністер просьвіти і віроісповідань є чоловіком, котрого ліва рука не знає, що говорить права"; — „Мій попередник хотів висловами, диктованими йому ідию і жовчию, мені пошкодити, тимчасом сам собі станув дуже болючо на хвіст"; — „Податкові еґзекутори видирають з уст бідного хлопа на селї останну, подерту сорочку"; — „Важну галузь рільництва творить годівля худоби, до якої і я маю честь належати"; — „Око закона спочиває стофунтовим тягарем на нашій печати"; — „Що поможе скреґіт зубів тому, хто їх втратив"; — „Мій попередник міг би з чистою совістию взяти ся за ніс, щоби пізнати де лежить його Ахілева пята"; —„Панове, охоронюючи худобу, самих себе охоронюємо"; — „Гроші попили, мілїони зникли. Тоді ми почали робити довги, та і вони зникли!"; —„Жадна діра не є за велика, щоби через неї не міг перетиснути ся з усьміхом на устах золотий телець"; — „Пригадую собі ще дуже добре, що в часах уродин мого батька відносини під сим зглядом були цілком инші"; — „Знаю предсідателя міністрів вельми добре. Одною рукою приголублює Чехів а другою продає Німців"; — „Сі знаменито займали ся окрім опіки над хорими, також господаркою: коровами, хлївною чередою і иншим дробом"; — „Предсідатель міністрів мусить тепер закликати як Фавст: „Ту стою тепер, і не можу дальше!"; „Коли би Колюмб не був поїхав до Америки, то мимо славного яйця не міг би її відкрити"; — „В обговорюваній справі говорю разом із славним Сократом: „Хоч нічого не знаю, то однак хотів би я все знати"; — Є се то зазулине яйце, котре двохвістний лев зложив в німецькім гнїзді".

Загорів на смерть.

Два шевські челядники Ант. Пасіка і Ант. Скриш з робітні Л. Новосада у Львові, напалили в своїм мешканю вуглем, заткали піч і поклали ся спати. На другий день рано, коли мимо пізної пори не приходили до робітні, пішов по них один з челядників, щоби побачити, що з ними діє ся. По довшім безуспішнім пуканю до дверий вибив шибу в вікні і в той спосіб заглянув до середини комнати. Сильний загар пояснив вікразу причину неприсутности челядників в робітні. Наслїдки загару були страшні: коло печи лежав Ант. Пасіка без житя, а Скриш, що спав коло вікна, віддихав вже дуже слабо. Візваний сейчас лікар уживав всїх заходів, щоби уратувати нещасливих. Всякий однак ратунок був безуспішний.

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

ANTHONY CURKOWSKY, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

K. KIRCZOW, manager
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.

The largest circulation throughout the United States, Canada and Europe. The only advertising medium. Rates furnished on application.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

„СВОБОДА"
часопись для руского народа в Америці і орган „Р. Н. Союза", виходить що тижня в четвер і коштує:

в Америці на 12 місяців	$2.00
до старого краю на 12 місяців ...	$2.50
в Америці на 6 місяців	$1.00

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Адреса:
„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.
Число телефону 498.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий перевод, котрий дістанете від почтаря або агента на експресовім офісі, пішліть на нашу адресу, бо без того не годні гроший дістати.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

Канібальська етика й політика розбою...

(Дещо із сьмітника Нового Союза).

Заздалегідь прошу не гадайте, шан. читачі „Свободи", що отся моя статя має бути відповідю на пашквілї голови Нового Союза, п. Матвія Семенюка, поміщені двома наворотами проти мене в „Народ. Волі." Полєміку веду тільки з людьми чесними і одвічальними за свої вчинки; брехун-же і упертий пашквілянт до сеї катеґорії людий не належить. А що імя сего некультурного темняка буде доволї часто згадувати ся в моїй статї, се тільки тому, що доля сліпа посадила його на престолї, а я бажаю відслонити один рубчик з тайн олифантського соборища.

Кождий грамотний Русин, що інтересуєть ся нашими народними справами, мусїв від якогось часу замітити якусь хоробливу, горячкову біганину на шпальтах „Нар. Волї." Товкло ся там безнастанно про якийсь протест відділу ім. Мир. Січинського, вмішало ся опісля двох сьвящеників (мене і о. Кузїва з Олифанту) до сеї справи, вививало ся далї цїлі цебри помий на наші голови, на публичні запити відповідало ся ще бруднїйшими лайками, на здемасковане підлих брехунів*) витягало ся коршемні і бомівські вислови і т. д. Однак ніхто не знає до нинї, як властиво має ся справа, по чиїй сторонї правда, який зміст сего протесту, чи дійсно уряд Нового Союза чесними дорогами боронив інтересу своєї орґанїзації і т. д. Щоб хоч в части вдоволити цїкавість читаючої публики, я нинї роз'ясню історію сего протесту, обороню себе в очах здорово-думаючої частини нашого народу проти напастий пашквілянтів а рівночасно змалюю вповнї моральну вартість тих індивідуїв, що викликали хрію, наколотили квашi а тепер не хочуть сербати...

Прошу-ж слухати уважно:

Члени скрентонського відділу Н. С. ім. Мир. Січинського не хтїли згодити ся на безпримірне плюгавлене своєї віри якимсь заволокою, О. К., який висьміяв в „Н. В." основи католицизму, оперли ся параґрафах остатньої конвенції в Гарісбурґу, де говорить ся про недопускаємість на шпальти часописи всяких нападів на віру, сьвященство, церков і т. д. — і вислали протест до „Н. В".

Коли взяти сам факт висланя протесту, то не являєть ся він нічим надзвичайним: членам якоїсь орґанїзації вільно чейже протестувати а урядови вільно такі протести з'іґнорувати. Та, коли взяти під розвагу зміст сього протесту і під нинїшну хвилю зібрати всю ту скаженину, що її вилив представитель орґанїзації на факт висланя **такого** протесту, то виявляють ся в повній наготї задушевні мрії сеї кліки темняків, що, під покришкою обезпеченя посмертної запомоги для своїх членів, троять рідний нарід безвірством, покликали до ненависти, коршемними лайками, брехнями, доносами, плюгавленем того всього, що для народу дороге і т. д. Ось сей

ПРОТЕСТ.

До Хвальної Редакції „Народної Волї" в Олифант, Па.

Члени Р. Н. Союза, від. 37. тов. ім. М. Січинського в Скрентон, Па., зібрані на річнім мітинґу дня 10-ого грудня 1911 р., ухвалили одноголосно внести протест проти напряму редаґованя орґану Р. Н. Союза, „Народної Волї" — а то із слїдуючих мотивів:

На конвенції в Гарисбурґу, Па. ухвалено, що орґан має мати напрям просьвітно-орґанїзаційний. До сего часу ми в „Н. В." того не знаходимо; а кожде число є переповнене лайками, сварнею і нападали на одиниці, на стани, на инші орґанїзації, на сьвященство і на епископа. Чи з такої часописи може член чого пожиточного научитись, коли вона подає самі лайки і напади. Сварнї маємо на американській Руси вже досить і вчити її членів Р. Н. Союза не принесе нікому хісна.

Р. Н. Союз є орґанїзацією народною, до котрої можуть належати люди без огляду на віроісповідане. Віра не мала бути чіпана. Ми-ж уважали, що орґан Р. Н. Союза поміщує статї, в котрих з'огиджуєсь нашу віру та нападаєть ся на неї безпідставно. Прим. в ч. 23-ім „Н. В." в статї „Хто ви й до чого прямуєте?", підп. О. К., сказано між иншим таке: **А може їм ходить о шкідливий принцип католицької церкви, задля якого спиняєсь розвій духовий нашого народу?** Чи еї слова не є образою нашої віри? Кождому є звісно, що члени Р. Н. Союза з виїмком якої сотної части є членами католицької церкви; і чи вони мають спокійно дивити ся, як такі пани, як О. К. плюють їм в лице і огидять се, що їм найсьвятїйше? Ми, члени 37-ого відділу на се годитись не можемо і рішучо протестуємо проти сего.

Так само ухвалено на конвенції, що сьвящеників і епископа не мають ся чіпати, хиба вони виступлять проти орґанїзації. Ухвала ся не виповнюєть ся; чіпаєть ся сьвящеників і епископа без причини і притім уживаєть ся слів, яких уживають сталї гостї шинків (боми). Чи се просьвіта?

Так само безнастанно чіпаєть ся Старий Союз і тов. „Гайдамаки" та поборюєть ся їх в спосіб некультурний. Тож жадаємо, щоби борба з тими товариствами, коли є потрібна, с. є., коли її розпічнуть згадані товариства, вела ся чесно, була оперта все на правдї а не була коршемною лайкою. Хоч ми бажалиб- мати згоду, любов і спокій, та і згадані товариства просимо о занехане братовбійчої борби.

Жадаємо отже, щоби „Н. В." занехала безкористні сварнї і бештанини а щоби стала часописю просьвітно-науковою, подавала відомости з житя наших братів так тут в Америці, як і з житя братів, живучих в Галичинї і Росії; щоби стала часописю поважною а не затягала ся в ряд тих, котрих цїлею є ширенє незгоди і сварнї і щоби була часописю дійсно орґанїзаційною, а такою може бути тільки тоді, коли буде голосити єдність і любов всїх Русинів-Українців.

Жадаємо і маємо до сего право, бо се „Воля Народу", щоби на дальше таких дописий, як дописи панів О. К. і др., хочби й головного секретаря, не поміщувано в „Н. В.".

Просимо инші товариства і брацтва до прилученя ся до нашого протесту і до засланя до редакції і Головного Уряду заяв. чи з тим протестом згідні.

Жадаємо о поміщенє сего протесту в ч. 28. „Н. В." на першій сторонї. Рівночасно висилаємо протест до Гол. Уряду на руки Голови. — Скрентон, Па., 10. грудня 1911.

Уряд від. 37. тов. ім. М. Січ. **Василь Морозович**, голова, **Федір Миськів**, секр., **Іван Зубаль**, касієр.

(Печать.)

Ось і цїлий протест!

Не завадить ось-тут публично заявити менї і словом чести заручити, що я сего протесту не інспірував, не укладав і рішучо не знав нічогісїнько, хиба аж тоді дізнав ся, коли нї сїло нї пало зачала братія Ново-Союзова чіпати ся мене, як пяний плота.

Тепер кілька рефлєксій на тему сього протесту:

Члени Нового Союза — се самі гр.-католики з виїмком невеличкого числа баптистів; майже всї урядники — се предсїдателї парохій, дяки по гр.-католицьких церквах, секретарі і касієри парохіяльні; навіть сам „воінствующий" кум Матвій — се той ревний гр.-католик, який слав умильні прошеня перед епископський престол, щоб ратувати гр.-кат. обряд і віру; в списї відділів — дві частини членів згуртовані під прапором Сьвятих і т. д. А прецїнь кліка невміняємих людців відважуєть ся плювати народови в лице, висьмівати його віру, вдирати ся заболоченими чоботищами в народню совість, за тяжко запрацьований ґріш, місячну членську вкладку, слати між рідний, безпросьвітний нарід часопись, що є одною великою наругою з релїґійних сьвятощів народу, давати йому лайдацький ресіт на одержані гроші...

Дійсно безпримірно несовісна кліка!

А нарід навіть не прочуває, до чого се веде... платить свої членські вкладки, годуєть ся голословними патріотичними фразами, слухає покірно всяких Семенюків, Бабіїв і О. К-их... і благоденствує....

Одно товариство відважуєть ся — протестує! Члени сього відділу не хотять старнї, незгоди, лайки — а бажають любови, єдности, пошани людської чести, народної працї і т. д. Чиж не оправдані і не благородні бажаня? Чи з протесту, що його я повисше навів, не бє благородний порив до сьвітла, правди, єдности? Певна річ! Кождий відділ Н. Союза є в совісти обовязаний до такого протесту і всї вони разом повинні добути великий, однодушний крик болю із своїх грудий:: **Не рабуйте нам віри! Не кардїть нам наших сьвятощів церковних! Ми члени католицької Христової церкви і такими на далї хочемо лишити ся!**

А що-ж „власть"? — nie pozwalam! Не можна друкувати! Се бунт! Попівська полїтика! Клєрикали!

Тут кінчить ся перша дія олифантської фарси...

Друга дія зачинаєть ся підлою інсинуацією... Пінячи ся зі злости і шукаючи за виновником сего протесту, не можна чейже оминути „попа"! Всьо чейже лихо, яке є на сьвітї, через „попів"... Що Семенюк — темняк, винні „попи"... Так є і в історію сього протесту мусить бути замішаний „піп"...

І мене вмішав кум Матвій в свій бізнес...

На сїм місци мушу заявити читаючій публицї, що ніколи, від часу приїзду до Скрентону, не виступав я проти Новогто Союза, загально-ж держав ся від тих справ здалека, будучи сильно пересьвідчений, що провід в сїй орґанїзації є в руках людий, ворожо настроєних проти віри, церкви, сьвященства, то сьвященикови не яло ся лучити з ними, а з другої сторони Союз, як орґанїзація, є потрібний і конечний для народу, тож годі проти него виступати. Та се менї нічого не помогло... Стоїш собі, чоловіче, біля своїх воріт і навіть не глядиш на сусїдське гноєвище а нечайно приплєнтаєть ся до тебе зателепана безрога і ляпне тебе вонючим рилом по самій білий свитинї... Так і зі мною... Приплєнтав ся Семенюк і безневинно: гейже на скрентонського „попа"...

Найкраще послужу документами, щоб не бути голословним...

Прошу прочитати уважно два листи, писані головою Нового Союза, п. М. Семенюком, до підчинених собі урядників відділів — а опісля послужу як найбільше обєктивними поясненями:*)

Перший лист.

Sayre, Pa., Dec. 19 1911

П П Myskiw Протест Ваш доставим якій не може бути в Н В поміщений, пишете що ухвалено щоби орґан писав в духу просьвітно-орґанїзацийном отже all right отим вистарчит знати редакторови і того не треба друковати. Що Н Воля нераз відповісьть чи то гайдамакам які Свободї тож преці ми мусим сї боронити як на нас другії гавкают, бож на похиле дерево і кози скачуть, а як Вам хтось пястуком влїпит межи очи то Ви що на се будете лишень слухали і мовчали? Ми знаємо і маємо факта що где которі попи як і вікарий айриских епископів Ортиньскій ворожо відносились до нашої орґанїзаций і підкоповали в народї довірє до Р Н Союза а єще і тепер не перестають тож питаюсь Вас чи маємо таким лаби лизати? Нї ми ворогів нашой орґанїзаций пятнуєм і будем пятнувати чи сї се кому буде подобати чи нї! В Н Воли ми не чіпаєм жадной віри і я на се сам не годжусь також щоб орґан мішав сї в справи вір. Я пізнав що **віра katolicka сильно вкоренена помежи нашим народом коли за нею і в оборонї єйї стає не якесь там Брацтво Сьвятого або сьвятої але Товар Ім Січинського****). В кіньци домагаєтесь щоби сей протест коньче видруковати іто на першой сторонї а до того єще і других брацтв і товариств взиваєте до того. Тож заявляю що єсли Вам сї о се розходит щоби сей протест помістити, то наш уряд мож уважати товар Січиньского не членами але ворогами аякже! Бож єсли суть якиї бруди в редакциї чи в редаґованю то їх маєт сї вичистити! але устно або листовно а ніколи щоби такий протест аж друковати. Гаразд **М Семенюк**

Другий лист.

Sayre, Pa., Dec 23 1911

П П Морозович Я знаю о тим що в послїдном числї статія в Свободї „Обороньцї Народу" „се Ваша праця"! І так як в протесті так і своїм листї до мене я пізнав що Вам як о віру так в попів або о Сотера цїлком не ходит, а лишень на заваді, і то не Вам але Езутам і єще одному? то особа Косового! ану чим не вгадав? а Ви лишень орудієм в їх руках. Коли єще Шершень був орґаном нашого Союза то там єще острійші статї були, тому питаюсь Вас во всеуслишане где Ви втогди були чому Ви не протестували? В тій Свободї котора має бути Вашим орґаном єще не давно не таке могли Ви Читати і певно Читалисьте, о попах о епископі і. т. д. тому прошу будьте ласкаві запитати редакцию Свободи хотяй не ручу Чи Вам відповісьть, чи і там трафлялись такиї нарваньцї, що засилали протеста до редакциї як і до предсїдателя в оборонї попів сотера і взагалї цїлого попівського бізнесу, здаєсь таких не було, тож знайте славний защитниче попівських дармоїдів що Ваших погроз ми не лякаймось. Ви хиба і є на се членом в нашій орґанззациї на се щоби рыти! рити! і єще рити! Коли будете посилати мої листи до редакциї щобо помістила прошу і сей лист не забути заслати а та стара байорка радо видрукує хотьби що? є єще буде рада що буде мала що писати. Свобода має фаєрмана Понятишина а у нас є Кузїв Держирука Морозович Comp— — Гаразд М Семенюк

*) Мій публичний запит до п. Мих. Бабія в ч. 2-гім „Свободи".

*) Переписую сї листи із всїма похибками, щоб тим яснїйше пересьвідчене можна собі виробити про моральну вартість Supreme President-а. — **В. Д.**

) Підчеркненя мої. — **В. Д.

Чи зрозуміли, люди добрі, куди стежка в горох?

Кілька рефлексий на тему двох наведених листів:

Семенюк не хоче, щоб в часописи чіпати віру, але з другої сторони в слідуючім реченю відзиваєсть ся з кпинами про віру загалу своїх членів, називаючи її „katolick"-ою і жалуючи, що вона розросла ся чи вкорінила ся дуже між нашим народом. Се одно важне на доказ, що поза плечима сих кількох темних людців, як Семенюк, Беля, Бабій і т. д., які таксамо розуміють ся на вірі, як вовк на зорях, криють ся якісь або чужі заволоки або свої ренегати із скривленою амбіцією, що намагають ся по-перше з'очгидити віру katolick-у, щоб опісля прищіпити якусь иншу, нехай буде пресвітеріянську, баптиську і т. д. Кому ходить виключно о поборюванє віри, сей буде говорити загально а не спеціяльно. А друге: основи пресвітеріянізму і захвалюванє їх видніє із статий, підписаних О. К.*)

І се повинні раз на завсігди запаматати собі ті члени Нового Союза, що леліють у своїх грудях, що дорожать нею, як найкрасшим жемчугом, що хотять у вірі своїх батьків жити і умирати. Факт, що люди, які ведуть провід у політиці Н. Союза, є не тілько самі ворогами віри але й намагають ся вирвати її зпосеред свого народу, — є ясний, хочби навіть з наведеного листу, поминувши численні натяки про се, розкинені в Н. Волі.

Не пишу більше, бо хто думає, сей знайде зерно правди...

Другий лист — се пашквіль, котрий лицює Семенюкови, як „запшарцованому рабови американських капіталів", лицює Семенюкови, як темнякови, що людині з витертим чолом, що опінює кождого чоловіка після себе і т. д. **— та ніколи не лицює Семенюкови, як голові організації!**

Питаю ся: Які мав докази Семенюк, що я розбиваю Союз? Чим може він змити сю пляму, що її кинув без'основно на моє імя? Відки набере він даних, що я мішав ся в справи Союза?

Тому місяць питав ся я публично в „Свободі" о докази, назвав пашквілянтів **підлими**, та до нині ні одного незначного доказу! Один з них (Бабій) набрав води в рот, імя підлого чоловіка присохло до його грубої шкіри, а другий (Семенюк) не тілько що не відкликує заподіяної кривди, а ще більше клевеще! Що се за соборище? Що се за люди? Думайте, панове громада! Думайте і мотайте на вус й при кождій нагоді отвирайте очи „рабам незрячим", бережіть від сего свинства, що брудною филею розливаєсть ся між рідний нарід і вкриває його плюгавством, брехнею, ненавистю **і т. д.**

Читаючи оба листи я в першій хвили не міг зрозуміти, якого лиха чіпають ся мене Семенюк і то в урядових листах. Публично не хтів я боронити ся, гадаючи, що коли чоловік йде нивою, то все причепить ся якийсь репях до шараварів. Сплюнув тай конець.

Та бо „атаман" Семенюк не з тих! Замашисто пише інсинуацию і друкує в **своїм** органі. Га, коли публично хтось на мене нападає, треба публично боронити ся! До сего ще дізнав ся я, що орґанізатор Бабій таке саме викрикував „орґанізуючи" закріпощений нарід коло бари.

Післав я публичне запитанє до „Свободи", просив о докази... чекав і — дочекав ся... чого?

Нових клевет!

Гадаю собі: може-б вислати спростованє до „Н. В." а там сидять „поступові" люди, яким честь людська значить богато, видрукують вони моє „спростованє", члени, що читали перше напасти, зрозуміють, по чиїй стороні правда, тай я буду вдоволений... Тай і „запшарцований" Семенюк ударить ся в груди тай промимрить: „Обидив я невинного чоловіка!" Про Бабія нічого вже говорити! Він-же правовірний християнин, що, заложивши руки в карман, тілько й того слухає, що про християнську мораль...

Вірую сьвято, що моє спростованє буде поміщене в „Н. В." і пишу:

*) Прим. „Люди не можуть без попівської помочи прийти до Сего, що казав: прийдіть до мене всі засмучені і пригноблені". — В. Д.

СПРОСТОВАНЄ

Сл. Іс. Хр.

Високоповажаний Добродію Редакторе!

В імя гуманности й справедливости прошу помістити в найблизшім числі Вашої часописи отсе моє спростованє на тенденційні й наскрізь неправдиві заміти щодо моєї діяльности в Скрентоні, які-то замітки помістив в ч. 29-тім „Н. В." п. М. Семенюк, розуміеть ся, без подання найменших доказів моєї „шкідливої" діяльности.

І так:

Рішучо заперечую і пятную як найбільше погану брехню, твердженє п. С., неначе-б то я коли-будь і якбудь підкопував зачіпє або киринив проти Нового Союза. Після мене кожда запомогова орґанізація є конечна, хосенна і відповідна для матеріяльних інтересів нашого народу, коли тілько господарка народним грошем є совісна, шанують ся права народу а аґітація за орґанізацією є попирювана ясними і моральними средствами.

Виссаною з пальця є вістка, неначе-б то я мав які-будь зносини з відділом ім. Мир. Січинського із Скрентону щодо акцій проти Союза і прошу отсим згаданий відділ о як найскорше заперечене голословного твердження п. Семенюка.

Найбільше яркою а на нічім неопертою брехнею п. Семенюка є се, неначе-б то я мав „вже до чотирох місяців церкву скрентонських чорноробів віддав під Сотера власть". Церкви жадної ніколи я не переписував і вона переписана ще за мойого попередника. „Скрентонські чорноробі" зі мною в як найбільшій згоді і йдуть зі мною збитою лавою так в справах церковних, як і народних. Доказом сего як найкраще упорядкованє парохіяльних справ, прегарний розвій читальні і загальне успокоєнє умів.

Неправдою є се, неначе-б то Впресьвященний Владика, під якого юрісдикцією я стою, **задля свого бізнесу** післав мене до Скрентону а справа маєсть ся навпаки: нарід просив о мене а епископ, прихиляючи ся до прошень народу і, користаючи із свойого права, надав мені сю парохію.

Заявляю отсим також „во всеуслишаніє", що доти буду пятнувати слова п. Семенюка **як найяркійшу брехню і низьку інсинуацию**, поки він не відкличе своїх без'основних здогадів і не дасть публично мені повної сатисфакції, як людина, що ображає, — людині невинно скривдженій. А на се найкраще надають ся сторінки „Н. В."

Я тілько можу бути із сего гордий, що нині в Скрентон **між сьвящениками а парохіянами як найбільша згода, любов і поважане, на якій-то почві шпарко поступає праця спільна в о-сьвідомлюваню нашого бідного народу.** Остаю з поважанєм Володимир Держирука, гр. кат. парох в Скрентон.

Ну, як думаєте, шан. читачі „Свобода", чи редакция „Н. В.", що помістила передтим брехні проти мене, помістила в імя поступовости, гуманности і справедливости — повисше моє спростованє?

Ні! Боси від „Н. В." показали свою дійсно канібальську етику; станули в положеню злодія, котрого хоч зловили на горячім учинку, то він **таки** гороїжить ся і не хоче звернути украденого добра! Болотом кинути — **на се готові кождої хвилини, а обмити нанесену пляму — не хотять тай тілько.**

All right! Система погана, **канібальська! Та питане, хто заводить сю систему? Хто тут винен сій некультурности?**

Послухж знов документом:

Два дні по висланю спростовання до „Н. В." — діста назад в переченіснім слів Сл. Іс. Хр., бо поступовії часописи **[illegible] старосьвіцкого поздоровлення і з отсим листом:**

Olyphant, Pa., Jan. 8. 1912

Веч. Отче Добродію! Спростовання Вашого... годі мені **містити**, бо аж той сказав би голова, що справді мене загіпнотизували попи. Прошу не гнівати ся, але не мож инакше. Зразу я мав вже містити та опісля роздумав, що стягнув би на себе неласку, якої мені і так не скуплять. Перепрашаю ще раз і остаю з повним поважанєм **Евген Гвоздик.**

Хто винен — питаю — сій нездоровій прояві серед нашого народу, що потягає за собою капіталізм, кпини із справедливости, людяности а навіть людських законів? **Система ненависти і невміняємої зарозумілости на свою непогрішимість між урядниками Н. С. І** на сю тему можна-б писати цілі томи та вперед треба очи замкнути, щоб не глядіти на се дійсне свинство, сісти де в тихім кутку і реєструвати на памятку грядущим поколінням всї подвиги новочасних „апостолів" в роді Семенюка, Бабія і ин.

За довгу „суплїку" написав я вже і треба кінчити. Та годі оминути одну прояву, іменно: Коли я своїм „публичним запитанєм" припилив до муру потентатів від Н. Союза, пп. Семенюка і Бабія, гадало ся, що хрія скінчить ся. А тут нове лихо: Касієр від Н. Союза, п. Федан, ліпить мені „напутствіє", заявляє, що вони всї горді із свойого голови, ще й до того киває пальцем в чоботі, мовляв: тїкай, „попе", бо тя гуска з'їсть! Опісля вихопилось ся п. Ардан з коноплель і виповзаним ротом лепечерозносить Семенюкову брехню, грозить арештом за недокозану провину, взиває до залишеня плачення колекти на церкву, словом: стає біля козарлюги Семенюка і періщить „попів" аж пірє летить так, як з верджінських перин... Поза тим „президент олифантської републики", набравши „анїмушу" в скрентонських і олифантських готелях як пристало „запшарцованому рабови американських капіталів", вчистив скрентонському „попови" так замашисто, що, далебі, сему „попови" аж під коліном засвербіло: блоха, бачите, полоскотала...

І конець фарсї... По громах і бурі гарна погода... З'їхали ся представителї народу до Скрентону; „нарадили" чимало бомб пива в „Скрентон Гавз"; „засуспендували" клерикала Кирилюка, не подаючи жадних його провин, як пристало на „свободолюбних у поступових" козарлюг: винесли члена Insane Asylum на Wards Island на степень менаджера „Н. В.", даючи йому заразом право вглядати в редакційні листи і тілько такі тайни давати до відомости редакторови, що не ображають релїгійних чувств української презбітерії, зложеної **поки-що** з двох членів, мешкаючих **поки-що** в ріжних стейтах; заплатили гарну суму з робітничих громий „відпоручникови"-контрольорови з... **Канади** за дорогу і харчунок; наказали одному „бунтівникови" вислати сейчас торжественне опрокинене сеї соромної вістки, неначе-б то „товариство" ім. М. Січинського було „браптвом"; залили ся всї, для добра українського „закріпощеного" люду, конечні постанови олифантським пивом, ну... і згадали всї на купу о попівських штанах, особливо в тих місцях, **якими сидить ся на шкільних лавках...**

Конець фарсї!

Коли цікаво, **то ніколи не поскуплю матеріялів...**

А на адресу „патріотам" нічого?

Се так: Варта-б розтягнути на лавці вперед Семенюка, опісля Бабія, опісля прочу братію, що солідаризуєть ся з підлотою і брехнею, натягнути штаняти а випарити березиною там, де ноги виростають, може-б крихітка розуму, що десь заховала ся у них висше пят, пофункціонувала-б і в голові!

Тоді-б Семенюкови перестало снити ся, що він президент републики з правом російського царя, Бабієви, що він орґанізатор українських народних мас а прочим лиликам і нетлям, що вони найбільші просьвітителї „запшарцованого робітника".

А „попи"? Не знаю, як там з тим всїм, що про них пишуть у „Н. В."; **се тілько певно, що ніхто з „попів" не** хтївби обстричи такої вівці, як Семенюк... звісно-бо: **з паршивої вівці і вовна паршива!**

До побачення!

Володимир Держирука,
скрентонський „піп".

D ~~26~~

Вражіня з одного концерту.

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине...
Т. Шевченко.

Мені довело ся бути на одним „славнім" концерті. Не скажу, де се було, бо сего не конче й потрібно, а хто хоче, нехай догадуєть ся сам...

Початок концерту заповіджено на таку а таку годину, і то „точно"! Знаючи аж надто добре ту нашу ославлену „точність", я позволив собі спізнити ся о цілих 30 мінут. По таким добровільним опізненю приходжу врешті на означене місце і застаю величезну салю повну... порожних крісел. Двох комітетових, відповідно удекорованих широкими й довгими кокардами, крутять ся коло входових дверий і роздають, чи там — хочу сказати — мають намір роздавати публиці гарно виконані програми. Я не знав, що властиво зробити з своєю „сьпіволивою" особою: чи вертати ще домів на другої пів години опізненя, чи таки лишити ся на ґалї і ждати терпеливо на прочих моїх „сьпіволивих" земляків. Остання гадка вийшла побідницею, і я остав'ся. Сів на своє „власне" крісло і жду! Жду десять, пятнайцять, двайцять мінут — а саля все таки порожна! І що мені бідному діяти? Нудьга така, що страх, а тут хочби тобі під рукою каваловчок якої старої ґазети, щоб бодай читанєм забити поганий час! Нарешті зробив ся коло дверий рух: патріоти почали сходити ся, то одинцем, то купками. Хто перейде на сей бік дверий, зараз шусть до бічної кімнатки, де находила ся „національна" бара з ріжнородними „національними" й „інтернаціональними" напитками. Менї се було не в смак і я поспитав одного з комітетових, чи заповіджений концерт відбудеть ся... Запитаний комітетовий відповів, що треба ще трохи почекати, бо годї дописувати ся перед порожними кріслами...

В півтора години по назначенім часї піднесла ся занавіса і розпочав концерт, розуміеть ся вступним словом про особу того, в котрого честь сей концерт відбуває ся. Промовець говорив кільканайцять мінут, але що він говорив і як говорив — Бог його знає, бо на салї був такий „взірцевий" спокій, що бесідник, хоч добував зі свого нутра громові звуки, не міг перекричати усеї руської публики. Так само „культурно" заховувала ся отся наша публика підчас инших точок програми. „Дами" хихотали ся одна до другої, „джентельмени" проходжували ся по салї з запаленими папіросами або циґарами в зубах, діти робили собі з порожних крісел „візки" і тягали їх по підлозї. А тягати було куди, бо — як я вже зазначив висше — саля була простора, а людий мало, тай то більша частина при „барі". І що то за люди отсї Русини!...

Менї було сердечно жаль тих сьпіваків, котрі продукували ся своїм талантом та своєю працею перед такою авдиторією. І сьпіви були гарні, і деклямациї несогірші, і відчит добре оброблений, і музика не буденна — все було хороше, лиш публика не дописала!.., Правда, було там кільканадесять людий, що дорожать звуками рідної пісні, що люблять її і поважають, але загал — де, де сьому загалови до концертів! Учені природознавці висліди, що музика має иноді чаруючий вплив на деякі звірята, а тут людина з тілом і душею, та ще до того „патріот", не відчуває краси своєї питомої пісні! Отсе справді чудо та диво!...

І чому то ті наші людиска такі нікчемні, такі безпримірно байдужні до своєї власної справи, до своєї славної бувальщини, до своєї теперішности і будучности? Чому ті люди не втолочать собі в серце любови та пошани до тої нашої думи-пісні, яку респектують навіть чужі, вороже нам народи?

Чому?

Хто на се відповість, і хто змиє пятно некультурности з лиця нашого темного брата? Люди доброї волї! знайдіть на се яку раду, або... або не давайте ніколи ніяких концертів і не осьмішуйте себе і других! Не дайте в поругання тої пісні, що отворила нам двері в культурний сьвіт і поставила нас на уровени людий цивілізованих, а не безпросьвітних дикунів!

Сьпівак.

ВІДЧИТ

о. П. Понятишина на Марияновім сьвятї в Перт Амбой, Н. Дж.

(Дальше).

Друга знов частина тодїшної руської інтелїґенції, не хотячи ополячуватись і взагалї служити польській справі, звертала ся на північ до Росії і там бачила опору для руського народа в Галичинї. Остаточно, сей руссофільський напрям був добі по-части зрозумілий. Поляки, іменно, відмовляли Русинам права на народну окремішність тай руську мову уважали вони нарічієм, відміною мови польської. Щоб отже сю руську мову як найбільше відокремити і відріжнити від мови польської, хапались тодїшні Русини за мову церковно-славянську, котра і так уважалась ще тоді властиво книжною руською мовою. І вживати сеї церковно-славянської мови приходило ся тим лекше, бо тодїшніми руськими інтелїґентами були переважно сьвященики. Деякі з тих руських інтелїґентів старали ся вправді піднести народну мову, но вони не розуміли докладно її характера і, користуючись церковно-славянською мовою, вони не вміли повести границь між сею церковщиною а русчиною. Річ зовсім природна, що та церковно-славянська мова мусїла скоро провадити до мови російської тим більше, що погляди на руськість і російскість, як також знанє народности і історії були ще тоді неясні і слабі. Зрештою, сей нахил до росийщини у одної части нашої тодїшної інтелїґенції, треба в значній мірі приписати також особистому і научному впливови деяких учених Росіян, які заперечували відрубність нашого народа від народа російського; і замітний такий влив на пізнійших головно Галичан мав професор московського університету, Поґодін*). Само вже собою розуміє ся, що ті нахильні до росийщини Русини інтересувались російською мовою і письменством тай самі вони намагались говорити і писати по московськи. Не була се однак поправна, чиста московська мова, бо такої мови вони анї в школї не учились анї довкола себе її не чули, тільки було се штучне ломане язика, якась дивна і смішна тарабарщина.

Воно є правда, що й в тих нещасних для галицьких Русинів часах трафляли ся деякі живійші одиниці, які, маючи отворені очи на славну хоч і сумну історію руського народа, відчували потребу і виявляли охоту працювати для добра свого народа. Вони одначе були виховані і занадто пересякли тим панським духом, який ще тоді загально в Галичинї панував, і дивились на простолюдина такими самими очима, що й польська шляхта. Тим-то не знали ті інтелїґентні одиниці, на яку дорогу треба їм спровадити сю просьвітну роботу коло простонародя і замість говорити і писати живою народною мовою вони хіснувались або мовою польською або творили собі штудерну книжну мову, до якої попадались церковно-славянські, руські, польські і російські слова, а якої-то мови мужик не розумів.

Видційніше місце між тодїшними просьвітителями руського народа в Галичинї занимає крилошанин перемиської капітули, Іван Могильницький. Він був учеником великого знавця Славянщини, Вартоломея Капітара і, бачучи страшне запустїнє Русинів, прийшов він на сю думку, що доброю річею було-б оснувати товариство для видаваня і розповсюднюваня в народї популярних, приступно писаних книжок. Таке товариство дійсно оснувалоєь в Перемишли в 1815 р. під назвою: „Стоваришенє галицьких сьвященників гр. кат. обряду" (по латиньски: Societas presbyterorum ritus graeco-catholici galicensium) і воно поставило собі цїлею нести осьвіту в рідній руській мові і в такій мові видавати книжки. Статут для сего товариства зладив саме Іван Могильницький і сей статут затверджено у Віднї. Між иншим вложили основателі сего товариства до статута і таку точку, що товариство мало старати ся взбуджати у селян любов до своїх поміщиків-панів; о скілько одначе та послїдна цїль була поважна, а о скілько наївна — про се трудно щось певного сказати.

Такі підручники чи властиво катехізми і букварі для простого народа почав видавати сам Могильницький і ось кілька їх наголовків: „Наука христіанская по ряду катехизма нормальнаго къ пользѣ дѣтей парафиальныхъ", видно в Будапешті, 1815 р.; „Букварь Славено-русскаго языка", перше видане також в Будапешті 1817. р.; „Повинности подданыхъ ку ихъ монарсѣ во оупотребленіе оучилищъ парафіяльныхъ", видано вже у Львові 1817. р.; „Катехизмъ малый для оучилищъ парафіяльныхъ", також у Львові 1817. р. і деякі инші. Із самих вже наголовків можна легко пізнати, як диковижною була мова тих книжок; ну, тай зовсім природно, що задля сеї мови, як також і тому, що писати для народа брав ся один лише Могильницький, не могла та просьвітна робота принести для нашого народа ніяких успіхів. Кінець-кінцем, згадане „Стоваришенє галицьких сьвященників гр. кат. обряду" не могло що до видавництва простонародних книжочок вивязати ся із своєї задачі і единий хосен із сего товариства був такий, що воно причинило ся, особливо за митрополита Михайла Левицького, до більше оживленого закладаня сїльських народних шкіл.

Аби ще нагляднійше показати, якою то мовою писали тодїшні осьвічені Русини, я позволю собі приложити тут із наведеної вже мною розправи проф. Смулки про Маркіяна Шашкевича один вірш, який написав граматик Йосиф Левицький і який був печатаний в 1822 р. Сей вірш є такий:

Домоболїе проклятыхъ.

Во мукахъ глубоко,
Гдѣ платятъ высоко,
Злаго работники
Чорные грѣшники. —
Сѣдитъ блѣдноватый
Разъ кутьва богатый,
Слезы му капаютъ
И конца не маютъ.
А его руки
Борютъ безъ скуки,
А его бесѣда
Вѣчна бѣда! бѣда! і т. д.

Мимоходом лише тут замічу, що се наголовкове слово „Домоболїе" є уковане з німецкого слова „Гаймве" (Heimweh) і переложене живцем з німецького на наше та воно справдї значить тільки, що „біль за домом" чи радше за вітчиною. По руськи однак, як відомо, не говорить ся „біль за домом", лишень „туга" або „бана за домом", або „тужно, банно" менї „за домом". А-те знов слово „кутьва" в 6-тій стрічці сего віршика з гори є мабуть взяте з російського слова „кутить", що між иншим значить „гуляти, гультяювати, піячити, бенкетувати"; отже „кутьва" хоч властиво по російськи повинно бути, „кутило" значить тільки, що „гультай, гуляка". Та як там воно впрочім і не є, а менї здасть ся, що такої чудернацької мови не міг добре второпати навіть інтелїґентний Русин; що-ж доперва було говорити за нарід простий... Що вірші писані такою мовою не могли нікого одушевити анї в нїкім збудити любови до свого рідного, про се нема вже й навіть що балакати.

Що правда, то писали ся тоді також деякі научні річи з історії, особливо з історії нашої церкви та учені граматики руської мови; з тих одначе писань не могло бути для Русинів користи хоч би вже длятого, що одні з них не появляли ся друком в час, значить, тоді, як їх написано, тільки значно а навіть дуже значно пізнійше, а ті знов, що печатались, були крім книжок згаданого Івана Могильницького писані зовсім вже чужими мовами, бо або по польськи або по латиньски або по німецьки. Писати-ж живою народною мовою не важив ся ніхто, дарма, що навіть чужинцї докоряли за се Русинам та й радили закинути церковно-славянщину, а звернути ся до свого народного слова.

Годить ся менї піднести ще й те, що в перших роках минувшого століття, іменно-ж в 1806 р., тодїшний австрийський цїсар Франц І. оснував був або радше відновив давну галицько-руську митрополію з місцем осїдку у Львові. Стало ся се з тої причини, бо з розбором Польщі дістав ся Київ, де перебували гр. кат. митрополити і під власть котрих належали також і галицькі гр. кат. Русини, під российське правлїнє; тим-то для гр. кат. Галичан чи радше для тих гр. кат. галицьких епископів, що перейшли при подїлї Польщі під Австрію, було дуже недогідно узнавати над собою духовну юрисдикцію і зносити ся з резидуючим за границею митрополитом. Впрочім така зависимість австрийських гр. кат. підданих від київского митрополита була навіть шкідлива так для інтересів самої церкви як і для інтересів австрийської держави. Щоби отже зарадити тим всїм недогодам, уфундувало австрийське правительство львівську митрополію і підчинило їй все гр. кат. галицьке населенє.

Ті львівські митрополити уважались тоді і довший ще час опісля офіціяльними представителями руського народа в Галичинї; тогочасні однак обставини не сприяли сему, щоби князї руської церкви могли бути в повнім значінью того слова защитниками руського народа, щоби вони у видатнійший якийсь спосіб могли дбати о просьвіту народа і о поправу його долї. Головна діяльність перших митрополитів мусїла обмежати ся до орґанізациї своєї церковної провінції, яка задля ріжних причин находила ся в розстрою і упадку. Попри се змагали ся тодїшні митрополити обновити завмерше релїґійне житє народа, вони дбали о долю так самих сьвященників як і їх вдів і спріт, вони дбали о піднесенє блеску і поваги нашого обряду і т. п. На що випадає звернути тут увагу, то хиба на сю борбу, яку провадив митрополит Михайло Левицький, як я вже передтим згадував, з латинською консисторією в обороні руської мови у народній школї як і не менше в обороні рівноправности та рівновартности нашого обряду з обрядом латинським. Та борба занимала тодїшних Русинів і треба признати, що вона сяк-так ще піддержувала ледви тлїючу іскорку народної сьвідомости. Якихось однак замітнійших наслїдків для руського письменства чи для народної просьвіти не було з сеї борби ніяких.

* * *

Ось в таких то часах проживали галицькі Русини при кінци 18-ого, а в перших початках 19-ого століття. Як бачимо, то загальний стан руського народа був тоді незвичайно сумний і нуждений. Хоч австрийське правительство зараз по овладненю Галичиною хотїло прийти руському народови в поміч, то однак з тих нових порядків, які се правительство старало ся завести, не вийшла для Русинів ніяка полекша. Самі Русини не вміли вихіснувати прихильности австрийського уряду зглядом себе і ті правительственні заходи коло піддвигненя руського народа небавом зовсім устали. Верх в Галичинї взяли Поляки чи радше польська шляхта і австрийська адмінїстрація перейшла всецїло на її сторону. Годить ся менї бодай піднести, що головною причиною, за-для якої австрийське правительство перехилило ся на сторону Поляків, була ся, бо тодїшний галицький ґубернатор барон Ганер пустив по раз перший, розуміє ся за польськими впливами, що до Русинів в рух слово „сепаратизм", значить, він обвиняв Русинів в тім, немов би то вони стреміли до відлуки з Австрією. Через те почали високі австрийські круги сумнївати ся у вірнопідданість руського народа і тому здали вони його зовсім на ласку і неласку Поляків.

Наш мужик зрошував своїм потом панські лани і в безпросьвітку коротав своє житє меншебільше так само як і за часів небіжки Польщі. Додам ще, що в Галичинї перевів тоді австрийський уряд новий подїл земель з великою кривдою для селян, бо їх надїли значно пообкроювано як також віднято майже всюди від селян громадські лїси і пасовиска та передано їх панам.

Тогочасна школа була лише польська і в ній тільки калїчились духово руські діти. Крім сего цїле тодїшне вихованє йшло лише в тім напрямі, щоби убивати в молодїжи всяку самостійну думку, і вщіпляти у неї панськість, народну безхарактерність та послушенство і преданість для державних властей.

Руська інтелїґенція не мала ніякого почутя самопошани нї народної гідности і, цураючись своїм, вона переважно полячилась або, хоч і в меншій мірі, московщилась. Ті знов інтелїґентні одиниці, котрі брали ся за просьвіту народа, не черпали сили в тім народї тай не вміли чи не важились вони розстати ся із тими пересудами що до простого мужика і його мови, якими вони насякли і в школї і в звичайнім житю. Тим-то й просьвітна робота такої інтелїґенції не могла принести жадних овочів.

І так всї области народного житя лежали відлогом; всюди царила чужинеччина або мертвота; всюди бездушність, зневіра, полохливість перед урядом і неспосібність до якоїсь нової думки або дїла — всюди пусто і глухо. І вже здавало ся, що над руським народом в Галичинї треба буде раз на все положити хрестик; здавалось, що сей нарід буде мусїв зникнути з мапи Европи.

Боже Провидїнє однак судило інакше.

(Дальше буде).

На перенесенє мощів Маркіяна.

(6. листопада 1893 р)

Проминуло пів століття,
Пів століття преважкого,
На могилї повно квіття,
В квіттю терня много-много.

Гарна осінь, ясна днина,
Листє з дуба облїтає;
Наче спомин павутина
Над могилою лїтає.

І як нитка павутини
Похоронна пісня веть ся;
Від старого до дитини
Всьо до гробу преть ся, преть ся.

Відчинили і добули
Тую трумну, ту сосновУ...
Люди, люди! Чи ви чули
Ті трумни плач і мову?

Як би чули, то з розпуки,
Вп6 не плакали, а вили,
І двигнули ї на руки
В бій пінли — і побідили!

Богдан Лепкий.

---

*) Порівнай: Руська письменність; видане „Просьвіта", том III. стор. 68.

Відозва.

В сім році минає, як відомо, сто літ від часу, як прийшов на сьвіт Маркіян Шашкевич. Він положив великі заслуги для нашого народа, бо він перший навчив Русинів не встидати ся свого рідного слова, бо він перший показав дорогу, якою нам треба йти, щоби здобути собі повагу між іншими народами в сьвіті.

Наш бідний край обходить торжественно сю столітню річницю народин Маркіяна. Всюда по містах, місточках і селах устроюють вечерки і вечерниці в його честь; в Підлисю, його родиннім селі, поставили й йому величавий памятник в формі хреста, у Львові відбули ся громадні походи на його могилу; тут і там основують ся інституції його имени, збирають ся складки на народні ціли і т. д. і т. д. Інтеліґент стає побіч селянина і робітника, молодіж побіч старих і в всіх грудей добуває ся один гимн похвальний в честь першого пробудителя галицької землї.

І нам, Русинам, яких доля кинула за море, не випадає остатись по заду в сьвяткованю сего ювилею. І ми також мусимо почувати ся до обовязку віддати достойну і гідну честь Маркіянови, і тим способом показати нашим братям в старім краю, що ми так само, хоч на чужій земли, уміємо шанувати память наших великих заслужених людей.

Тим то ми, підписані комітетові, сьміємо звернути ся до всіх Русинів в Америці от сими словами: Дорогі Родимці! Хотяй ми розкинені по широкій і довгій Америці, то мусить нас тепер оживити одна думка, одна ціль, а се віддане почести першому камінї реви нашої вітчини. На всіх наших плейзах мусять в тім або з початком слідуючого року бути устроєні концерти, вечерниці або який інший обхід в честь Шашкевича. Ми мусимо звеличити його імя, аби старий чи молодий як і дитина-школяр знали, хто був Шашкевич, що зробив і чим він є великий і заслужений для нас.

Но тоє возвеличене Маркіяна не може обмежити ся лише на слова; ми мусимо се віддане чести показати також і ділом. Ми знаємо, що в старім краю сиплять ся фонди на рідну школу, ми знаємо, що всї Русини добровільно оподатковують себе і тягнуть ся з послїдного на народні ціли, хоч кождий з нас знає, як тяжко в краю о гріш. Богу дякувати, нам тут в Америці лекше о хліб і о цент і длятого, чи можемо ми обоятним оком дивити на се, як наші братя кладуть на народнім жертвеннику свої лепти для народного добра, а ми з своєї сторони малиб бути рівнодушними і нічого не дати?

Ні, і ще раз ні! Ми мусимо помочи нашому краеви і показати, що й нам добро рідної школи лежить на серци. Длятого ми просимо, щоби при всяких Маркіянових обходах збирали ся добровільні складки, щоби по церквах наше Вс. Духовеньство відправляло парастаси по Маркіянї і заряджувало заразом збиране жертв, щоби взагалї не проминула ані одна нагода, при якій не зібралоб ся дещо на повисшу ціль. Всї ті жертви утворять один фонд під назвою „Ювилейний фонд ім. Маркіяна Шашкевича'' і він піде на шкільні ціли в старім краю.

Ми певні, що наша американська Русь не повстидає ся. На бік всякі незгоди і сварнї! Нехай всїх нас Русинів в Америці зваже під теперішну пору одна ідея: **„Сьвято Маркіяна!"**

Всякі жертви на Ювилейний фонд имени Маркіяна Шашкевича просить ся посилати на адресу касієра, S. Jadlowky, Box 76, Jersey City, N. J.

За Комітет:

о. Йос. Чаплинський, предс., 167 Hall Ave., Perth Amboy, N. J.

Ів. Мартон, заст. предс., Whiting, Ind.

Сем. Ядловський, кас., Box 76, Jersey City, N. J.

Вол. Каськів, секр. 10 Chmelnycky St., Ansonia, Conn.

Сьмішне.

Перший: Будь ласкав, товаришу, позич мені десять долярів...

Другий: Дуже радо (шукає в кишени). Даруй, не маю коло себе калитки... Забув...

Перший: Дома?

Другий: Дякую, всї здорові, Богу дякувати.

Хорий: Пане доктор! що можу нині їсти?

Лікар: Що лиш вам гаразд смакує...

Хорий до жінки (що її страх боїть ся): Жіночко, що мені гаразд смакує?

— Знаєш, товаришу, я для своєї жінки дуже добрий чоловік...

— Справді, жартуєш хіба?

— Я не бороню жінці нічого... Може собі бажати, що схоче.

— Якто?

— А так! Най собі вона бажає навіть, щоб я їй поставив золоту палату... я не бороню їй бажати. Сеж нічого не коштує!

Плентаєть ся бідний мужик дорогою, аж тут їде польський ґраф... Мужик скинув капелюх, бутний шляхтич, щоб трохи насьміяти ся з бідного селянина, питає насьмішливо:

— А відки ти, хлопе?

— З тамтого сьвіта, чесний пане...

— Ов, аж з так далека? А бачив ти там що нового?

— Огого! Бачив всьо...

— Щож там роблять наші брацяшляхта, касієри від банків, старости, ґрафи і проча „добже уродзона раса?"

— Гей, пане, вам таки всюди добре! Ту пануєте і там нічого не робите. Сидять собі всї ті „добже уродзоні" аж по шию в смолї, у великих баняках, лиш „роґатуфку" видко, тай присмажують ся мов пампухи... А мужицтво, хлопи таки всюди бідні: рубають безнастанно ломаче, тай підкладають огонь під панами, щоб їм було тепло...

— Хлоп, сьвіня...

— Та я вам, ясний пане, також послужу на другім сьвітї...

Молодий урядник посилає своїй судженій почтою свій портрет з написом на пересилковій адресї: — Проба без вартости.

— Жінці записую тисячку...

— А як ваша жінка по вашій смерти віддасть ся?

— То записую ще дві тисячки тому відважному чоловікови, що відважить ся з нею оженити...

По виборах в селї Хруньковї.

Війт Пацюк: — Ну, Грицю, і стало ся тобі що злого, що дав голос на пана грабйого Коритковского? Пятку взяв грабйого в руку цїлував, драглї заїдав, ковбасою попихав, а пивом попивав? Чиж треба було так бояти ся і стидати ся?

Гриць Хрунюк: — Алеж мене тепер всї люди, хрунем називають... А от недавно тому читали в читальни, що за хрунїв знають навіть горобцї і — я тепер бою ся глянути на гиляку, де сидить горобець! Бою ся: а нуж цьвірінькне: хрунь, хрунь.

Війт Пацюк: — Сьмій ся з того Грицю! Таж мене всї в громадї називають вже від шістьох лїт злодієм, а я собі з того нічого не роблю...

Гриць Хрунюк: — А ще далеко до других виборів?

Слїпий:

Жебрачка входить до господаря і просить о милостиню для свого слїпого чоловіка.

— А деж той ваш слїпий чоловік?

— Стоїть за дверми й дивить ся чи жандарм не надходить! — відказала баба.

На весілю.

— Ганю! Чи вийшлаб ти за того Івася?

— Та вийшлаб...

— А маєш в що убрати ся?

— Та маю!...

— А умієш ти робити?

— Ет, розбалакалисьте ся...

Книжки

котрі можна дістати в друкарні „Свободи“:

	цнт.
Ангел та пустельник	15
Америка	15
Американець, веселий образ з житя народу	15
Бери та читай	30
Борба кляс і чому робітники орґанізують ся	15
Весела книжочка з образками	35
В Старім і Новім краю	25
Гостина сьв. Николая, драматична ґра для дітий	10
Доля галицької сироти	5
Дещо про зьвірята	30
Дещо про права і суди	10
Дорога до сьвідомости	10
Еміґрант	15
Журавлі	10
Жите, зарібки, орґанізації і т. п. в Зл. Держ.	15
Зуб за зуб	10
Казки за Циганів	10
Коротка історія Руси	15
Капітал і праця	15
Казки про Жидів	15
Книжочка рахункова	50
Марія	10
Многострадальний народ	20
Народний рух астр.-угор. Русинів	15
Оповіданє про Алі Бабу і сорок розбійників	20
О підземних скарбах	25
Оповіданя про заздрих богів	10
Про нутро землі	25
Покуса	10
Про кінець сьвіта	15
Рицар і смерть	5
Розмова Поляка з Русином	10
Релігійні віровання	20
Русько-анґлійський тлумач	60
Слово ч. 5.	15
Слово ч. 6.	15
Страшна пімста	20
Смерть	10
Степові люди	15
Страйк	20
Стріляй на смерть, робітнича драма	15
Товариска ворожка	15
Хто з чого жиє	15
Унія в Америці	20
Які то є люди на земли, з 20 образ.	50
Як мужик ходив до царя правди шукати	15
Через кордон	15
Хлопська доля	5

Друки.

Метрики шлюбні	3
Метрики смерти	3
Помяник за померших	10
Папері листові з вінетами, оден.	2

Молитвенники і книжки богослужебні та релігійні.

Звичайна оправа.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя	1.00
Хліб душі	60
Хліб душі, латинськими буквами	84
Дорога	52
Дорога, малий	32
Друг душі	50
Горі Серце	34
Ізборник Церковний, малий	70
Ізборник Церковний, мал. лат. бук.	70
Молитвенник, галицкий	66
Псалтир, малий	1.20
Сокровище Души	80
Збірничок	55
Збірничок найкрасших пісень цер.	10
Ангельский хор, збірник народно-і церков. пісень під ноти ч. I.	25
Ангельский хор, часть II.	5

Гарна оправа.

Бог Надежда Моя	2.00
Хліб Души	1.80
Хліб Души, латинськими буквами	2.00
Дорога	1.70
Дорога, малий	1.00
Друг Души	1.30
Горі Серце	1.10
Молитвенник	1.80
Молитвенник, латинськими бук.	1.80
Зборник	1.90
Збірничок	1.30

Замовленя належить висилати на адресу:

SVOBODA,

83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Жите в морських глибинах.

Рік річно міліони людий переїзджає широкі моря і океани. Ми всі, живучі на отсій новій земли, заки добили ся до „обіцяної" долярової країни, рівнож мусїли переплисти широкий Атлянтійський океан. Дісталисьмо ся тут модерними, великанськими пароходами, з яких кождий вигідно може примістити у своїм нутрі ціле село або місточко. А однак мимо своєї величини кождий пароход в порівнаню з величиною моря є дрібнійший і слабший від оріхової лушпини.

Кождий з нас знає, що у морській воді живуть тисячі риб та всіляких сотворінь. Цікаві Нюйорчани можуть безплатно подивляти многі з тих дивних і чудернацьких сотворінь в величезнім акваріюм, що находить ся на самім полудневім шпилю нюйорського острова, на так званім Батері плейс.

Усї ті морські єства ловлять сїтями; а однак кілько то є таких, що їх сїтями не мож засягнути: звісно, що море має величезні глибини. Уявіто собі таку морську глубінь. Незакрита сільська студня, маюча глубокости всего 20 до 30 стіп видає ся нам пропастю, коли з гори глянемо на її чорне плесо. А яка то пропасть мусить бути, коли її дно находить ся кільканайцять або і кількадесять тисяч стіп глубоко!

Людський ум, що старає ся все пізнати і розяснити, забаг пізнати також ті страшні бездни океанів. І многі учені посьвятили ціле своє житє на се, щоб розслідити тайни морських глубіней.

Довгі віки загальною була гадка, що у таких великих морських глубінях нема ніякого житя, що все, що живе у мори, держить ся виключно близько верхньої води, стикаючої ся з воздухом. Думано, кількасот стіп глубоко нема уже ніякого житя, лиш чорна, глуха пустка. Розумовано, що подібно як на вершках високих гір, покритих вічними ледами і снігами всяке житє є немислиме, так само неможливим є житє у глибінях моря, бо там не дістає ся ніодин луч сонця, бо там панує вічна тьма ночи, вічний холод. Рівнож житє там уважано немислимим і з тої причини. Вода, як і всякий предмет на земли має свій тягар, або говорячи по ученому, тисне на свою підставу. Звaживши, що в глубіни кількадесять тисяч стіп таке тиснене води мусить бути величезне, виглядало-б, що і з тої причини всяче житє є там немислиме. Лиш уявім собі таке тиснене. На всякий предмет, маючий квадратовий ярд поверхні, в глубіні 15.000 стіп тисне стовп води з силою, рівнаючою ся тягарови 10 міліонів фунтів. Є се тягар рівнаючий ся вазї великанського тягарового желїзничого поїзду, наладованого у шерть желізом. Але тут заходить одна квестія. Колиб такий тягар тиснув на сей предмет лиш з одного боку, приміром з гори, то не улягає сумнївови, що він в мить розтолочив би його на порох. Позаяк се тиснене розділює ся однак на всі боки того предмету, то є воно тисне його і з гори і з долини і з обох боків, тому се тиснене рівноважить ся. Сей предмет зменшує лиш рівномірно свою величину, але не розтолочує ся.

Сказалисьмо в горі, що в дуже великих морських глубінях панує вічна ніч, позаяк через таку грубу верству води не можуть перебити ся проміні сонця. Се зовсім природно. Возьмім звичайну шибу з вікна. Крізь ню бачимо дуже добре. Але обернім її кантом до ока, так, що мусимо глядіти крізь грубу на кілька стіп верству шкла, а побачимо, що і прозрачне шкло, коли його є груба верства, тратить свою прозрачність. Се саме є і з водою.

З тих то причин довгі літа загально гадали, що в великих морських глубінях нема ніяких живучих сотворінь, що там серед темряви панує глуха тиша смерти. Але чоловік старає ся усе збагнути, усе розслідити і наконець найшов способи, щоб переконати ся, чи дійсно в тих чорних безднах брак всякого житя. І показало ся, що давна гадка була блудна, неправдива, бо навіть в найглубших безоднях океанів кипить буйне житє, богате і повне в ріжнородности. Позаяк однак пануючі там условини житя суть цілком инші, як під самим плесом води, позаяк нема там ріжниці ні в порах року, ні поміж ночию а днем, позаяк панує там вічний спокій і тиша, бо найстрашнійші хуртовини не в силі порушити водами аж до таких глубин, тому і не диво, що мешканці там єства суть зовсім инші, зовсім неподібні до тих, які ловимо сїтями у мори під самою верхнею води.

Дехто може здивує ся, що говорячи про морські животини в глубінях океану не згадуємо зовсім про ростини. Се природно. В місцях, де море є плитке, то є дно находить ся всего кількасот стіп від верхної води, там і на тім дні ростуть цілі фантастичні пралїси усяких морських ростин. У таких глубінях однак, де вже не доходить проміне сонця, перестають рости ростини, позаяк до їх житя і розвою є необхідне сьвітло сонця. Тому то говорячи про житє в глубінях морських, мож мати на увазі тільки сьвіт звіринний.

А дивні суть звірі, добуті з тих глубіней. Передовсім риби. Вони всї суть мясожерні та відзначають ся правдивими розбійницькими прикметами. Їх будова є дивна. Голови мають величезні, заосмотрені широчезними пащами, о острих великих зубах. Небнаїстні сї сотворіня мають великі жолудки, у яких можуть змістити сотворінє більше від себе. Через се наїджена риба виглядає так: з переду велика голова, майже на двоє розрізана величезною пащею, а зараз за головою два або і три рази більша куля, себто рибячий жолудок. Деякі знова риби виглядають як вужі сїро-темної краски. Ті знова риби, що живуть у таких глубокостях, де не панує ще цілковита ніч, лиш гейби присмерк, нераз мають величезні очи, що займають пів голови. З тих риб, що живуть вже серед вічної ночи, дуже богато є таких, що зовсім не мають очий. Найцікавійше однак є се, що ті риби, що мають очи, посідають також і свої власні ліхтарні. Се суть дрібні бородавочки, находячі ся по боках тїла, або на голові, коло очий, які сьвітять дрібним сьвітлом, як пр. очи кота в ночи, або головка сїрника з фосфором, легенько потерта. Сї ліхтарні мають подвійну задачу. Передовсім їх сьвітло хоч в части осьвічує темряву і помагає рибі побачити добичу, а по друге воно оno приманює дрібнійші рибки, які збігають ся до сих зрадливих ліхтарок і в сей спосіб стають легко добичею ненаситного обжори.

І не лиш риби, але і численні раки, слимаки і хробаки, живучі у тих глубінях відзначають ся прикметою самосьвітла. Правдоподібно воно служить їм до сих самих цілий, що і рибам.

Число всяких сотворінь, живучих у морських безднах є дуже велике. Всякий з нас певно знає губку, уживану по школах до стираня таблиць. Отже ся губка є нічим иншим, як лиш кістяком звірятка, що живе у недуже глубокій морській воді. Се звіря є нерухомо приросле до морської скали і тому на перший погляд ока подобає скорше на ростину, як на звіря. А однак воно має скіру, щось наче рототі отвори крізь які влітає пожива до жолудка; молоде поколінє губки свобідно плаває в воді і доперва з віком тратить способність руху і причіплює ся до якогось підводного предмету. В мягкім, ґаляретоватім тїлі губки находить ся рогово-волокнистий кістяк, який по видобутю губки на верх і висушеню її, дає се, що ми купуємо і уживаємо як губку. Так само і в найглубших морських безднах стелять ся по дні всїлякі инші роди губок, маючі найчастійше червону або помаранчеву краску. Сї губки у чорних безднах морського дна творять правдиві пралїси.

Загалом взявши усї істоти, що живуть у найбільших морських глубінах, ріжнять ся від своїх свояків, що живуть під верхнею води, величиною тїла, будовою і барвою. Так приміром деякі раки, що живуть так глубоко, мають довжезні а дуже тоненькі, майже нитковаті ноги. Вони зовсім не мають очий, але за те незвичайно острі прилади дотику, що дозволють їм давати собі знаменито раду напомацки.

Одним словом серед сеї вічної ночи, у холоді, в бездонних пропастях моря живуть тисячні єства о найдивнійших формах, борють ся між собою, множать ся, і творять зовсім окремий сьвіт, в повні принорований до надзвичайних умовин, пануючих у сїм незнанім до недавна сьвіті.

Добрі ради.

Що робити як з рани тече дуже кров.

При скалїченях тече дуже кров, коли скалїчить ся котру головну жилу, якою кружить кров. Як не дасть ся скоро помочи, скалїчений може в кількох мінутах скінчити. Треба в такім випадку пальцями здусити рану і так тримати, доки не прийде лікар. Коли рука зболить, то взяти камінь або що инше тверде, за велике як яйце курячe, завинути в шматку, приложити до рани і обвязати сильно. Але не лишати хорого самого, бо через порушенє може камінь посунути ся і кров може на ново зачати текти.

Перша поміч при затроєнях.

Як хто затроїть ся аршеником, дає ся йому зараз молока, білок з яйця розпущений у воді або оливу і що на прочищенє. — Як квасами, то дає ся порошок з крейди у воді, або мило розпущене у воді. — Як грибами, то дає ся сильної кави, або чаю, вина червоного або вивару з кори дубової і чогось на воміти; голову поливати зимною водою і не дати заснути.

Ледівня без леду.

Налити до кітла сьвіжої зимної води з керниці, всипати до нього пів філїжанки соли і до сего повкладати ботлї з молоком, тарілку з маслом, взагалі усе, що хочемо мати сьвіже і зимне, розміщене в бляшаних пушках. Можна рівно-ж поставляти ботлї з водою до сеї імпровізованої ледівні, а буде ся мати завсїгди сьвіжу і зимну воду до пития.

Як що дістане ся до ока,

то найборше виплине, коли впустить ся до ока троха чистенької оливи. Кажемо виразно — чистої оливи, уживаної до їди, а не тої, що уживає ся до машин.

Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1910—1912:

Духовний управитель:
о. Мих. Балог, R. 9, Box 8. Butler, Pa.

Предсідатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Черемпак, Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:
Іван Мартон, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Теодозій Лабовський, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шаргонь, 524 Pine and Franklin St., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог, Whiting, Ind.
Константин Поступак, McAdoo, Pa.
Теодозій Каськів, Newark, N. J.

Радні:
Іван Глова, Shamokin, Pa.
А. Стефанович, Ambridge, Pa.
Й. Ялечко, Ramey, Pa.
С. Маркевич, New Alexandria, Pa.
В. Левчик, Elizabeth, N. J.
А. Добош, Lansford, Pa.

Орґанізатор:
Ілько Моранець, 1441 Emma Street, Chicago, Ill.

Головна Канцелярія „Р. Нар. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

СКАТДЕЙЛ, ПА. Бр. сьв. І. Хрестителя, від. 36 подає до відомости, що на мітінґу дня 21. січня 1912 згідно з постановою статута § 355 старий предсідатель, П. Куленич зістав суспендований з уряду а на його місце зістав вибраний І. Корба. — І. Корба, предс., М. Капітула, секр., І. Коваль, кас.

ЧІЗГОЛМ. МІНН. Братство сьв. О. Николая, від. 37. подає до відомости, що річний мітінґ відбув ся дня 21. січня 1912 і зістав вибраний новий уряд як слідує: Онуфер Кир, предс.; Петро Жентичка секр.; Мих. Косяк касієр; заступ. пред.: Лукач Сенко; заст. секр.: Ілько Лазорищак; заст. кас.: Іван Оваль; капітан: Юрко Худик; дозорці хорих: Мик. Сушереба, Мих. Більо. Котрі члени не належать до Братства тілько до Союза то мають платити 15 центів до Братства за обслугу їх в Братстві. — Петро Жентичка, секр.

МАЙНЕРСВІЛ, ПА., Бр. сьв. О. Николая. від. 78 подає до загальної відомости, що на дни 21-го січня 1912 зістав вибраний новий уряд: Вас. Крамар. пр.: Митро Котляр заст. пр.: Антін Нарцінко. касієр: Стеф. Пихович, заст. кас.: Мих. Гнат. секретар, Петро Семанчик заст. секр.: Іван Савчак капітан: Прокоп Іваник дверник: Михаїл Мицю і Стах Скляр дозорці хорих; Антін Драбік і Роман Мельник контрольна комісия. Всі справи, які належать до діловодства секретаря прошу писати на нову адресу: Michael Hnat. Box 92, Minersville, Pa.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Р. Тов. „Тисьмениця". від. 144 дає до відома, що в місяцю лютім, марцю і цьвітни, вступ вільний до Тов., а до Р. Н. Союза після статута Союзового. Товариство платить $5.00 тижневої запомоги в разі недуги члена. Мітінґи від 1-го січня 1912 р. відбувають ся в першу суботу місяця. Напоминає ся усіх членів, щоби се добре запамятали. Звичайний мітінґ відбуде ся дня 3-го лютого. Усіх членів просить ся о точне прибуте о год. 7½ вечером. Пригадує ся, що котрі члени довгують, мають вирівнати свої залеглости. Неявивший ся член і урядник на сей мітінґ точно на означений час заплатить кару, 50 ц. член, а 1 дол. урядник. Галя кождому знана: 7-ма ул. ч. 134. тільки змінено кімнату, бо коли мітінґи відбували ся від „беку", то тепер будуть відбувати ся від фронту. Хто має яку справу, або хоче поради нехай голосить ся під ч. 162 Е. 3 стр. до орґанізатора і секретаря „Тисьмениці" (А. Зубрицький). Всі кореспонденції просить ся слати на подану адресу секр.

ЗАЯВА.

Подаю до відомости, що в Нортгамптон, Па. на вічу 6 вересня м. р. ухвалив собі нарід, всякі складки на народні цілі, висилати впрост до старого краю. Недавно завязав ся у нас льокальний комітет, з людий охочих до просьвітної праці, до збиранія жертв на Рідну Школу. Мимо моєї ради, щоб зібрані гроші вислати на руки, вже істнуючих в тій цїли комітетів, вибрали мене касієром. Отсею заявою застерігаю ся, перед евентуальним закидом зі сторони комітетів, до збираня жертв на Рідну Школу.

З повним поважанем
о. Омелян Марчак-Баранський.

ПОВІДОМЛЕНЄ!

На нашім плейзї в Нортгемптон, Па. вибрано комітет до збираня жертв на фонд „Рідної Школи" в Галичині. Всякі датки постановлено збирати системою трійок.

І так д. Николай Казьмірик жертвує одного доляра і поклик[у]є до зложеня вільних жертв: Ілька Назара і Василя Коваля в Нортгтмптон, Па.

Михаїл Голуб дає одного доляра і поклик[у]є до зложеня вільних жертв: Ілька Охоцького і Гриця Михаліцького. в Нортгемптон, Па.

Усіх викликаних просить ся о викликуванє в сей спосіб своїх дальших знакомих.

Гроші просить ся відносити або відсилати на руки Rev. O. Баранського, Box 2., Northampton, Pa.

Пошукуваня.

Пошукую жінки свого стриєчного брата, Євки Ющак. Походить з Станіславчика, повіт Броди. Три роки в Америці і м є перебувати десь коло Allentown, Pa. — Stephen Doskocz, P. O. Edson, G. T. P., Alta, Canada.

Родичі глядають своєї доньки, що втікла 4-го груд'я м. р. і назвала себе Юлія Шербо. Літ 18. Має находити ся в Шамокін в готели, напротив Molens Foundry. Просить ся Вп. Шамокінців, що колиб дізнали ся про її близшу аресу, донести про се родичам: Ксеня і Г. Сушереба, 918 N. Main Ave., Scranton, Pa.

Де є Дмитро Коштовський? Уже 6 літ як пропав по нім всякий слід. Хтоб знав про него, або він сам, нехай пишуть на адресу: Анна Корець 11 Elmwood St., New Castle, Pa.

Де є Роман Бойко? Хтоб про него що знав, просить ся дати відомість на адресу: Andrew Pankiw, 628 Green St., Chicago, Ill.

Хто би знав, де єсть Гриць Федорчак з Устя руського, жонатий в Бруклині, 26 літ, високий, чорнявий, цареславний, гикавий, брата має в Чікаґо, нехай дасть мені знати а дістане 20 дол. надгороди. Назвиско може змінив. Андрей Телеп, Carnegie, Pa. R. F. D. No. 2 Box 34. 5—6

Великі Вечерниці

з нагоди 100-літнього ювилею уродин

о. Маркіяна Шашкевича

уладжують спільно всї українсько-руські Товариства Филядельфійські

НА ДНИ 4-го ЛЮТОГО 1912

в сали „Marchantille Hall" при улиці Франклін, в Філядельфії.

Початок торжества в церкві о год. 4-ій по пол., початок концерту і представленя о год. 6-ій вечером.

В проґраму входять продукції хорові і музичні, вступне слово, відчит і деклямації, а закінчить представленє фраґмент зі „Сон Української Ночи" в трох відслонах, даваний визнїйшими филядельфійськими, аматорськими силами.

О ласкаву участь і датки на „Рідну Школу" просить

Комітет.

БАЛЬ! БАЛЬ! БАЛЬ!

Отсим повідомляємо Пасейських і доокoличних Русинів і Русинок, що Тов. Боян в Пасейку

урядже

дня 10-го лютого 1912 р.

Перший Великий Баль

на дохід тогож Товариства.

Баль відбуде ся

в гали П. Коавльчика на 86 секенд стр.

Забава пічне ся о год. 3 ій по пол. і потреває до 12 ої в ночи.

Вступ 25 центів від особи.

Братя і Сестри! Приходіть численно на наш Баль. Ніхто ще не жалував, що був в Пасейку на бали, тож і тепер, будьте певні, що забавитесь гарно.

Приходіть же, милі гості,
Погулять, розвеселитись.
Бо по сьвятах і по пості
Треба серце розвірти.
А у нашім славнім місті
Не жаль серцю дати волю:
Маєм дівчат більш як двісті,
Незабаґне і напою!
Забавимось гарно мило
Аж до другої днини,
А опісля з легким серцем
Вернемо ся до родини.

Гаразд! До побаченя.

Важне для Родимців, працюючих в фабриках.

Отсим заявляю, що нинїшного дня, то є 24-го січня с. р. **я одержав відшкодоване за покалічене дізнане в фабриці перед двома місяцями.** Сі гроші я одержав виключно за стараням п. адвоката Оттона Г. Droege, якого оголошенє найдете в „Свободі", мимо того, що усї мої знакомі уважали мою справу за неможливу до виграня і хотяй проти мене присягало двох сьвідків. За те складаю п. адвокатови DROEGE публичну подяку і поручаю сего совісного оборонця кождому Родимцеви.

Рівночасно на сім місци складаю сердечну подяку, на яку вповні заслужило „**Старокраєве Бюро Інформаційне**", 409 Іст, 5-та улиця, Ню Йорк, де має також і свій офіс адвокат, п. Droege і наш краян, публичний нотар, позаяк і сему бюрови завдячую множество цінних вказівок. До послїдної хвилини, т. є. до покінченя моєї справи, оточувано мене старанною опікою, не обдерто мене, але усе совісно полагоджено.

Тому поручаю Впов. Родимцям се наше бюро, у якім працюють наші люди, опитні в справах старокраєвих і тутешних, і раджу удавати ся завсїгди туди місто до непевних чужих, бо на се то бюро вповні заслугує.

З поважанем
ІВАН ВІНЯРСЬКИЙ,
156 John Str., Elm Park, Port Richmond, N. Y.

BEFORE ME
John Koczwanskyj,
Notary Public.

ДЛЯ СИРІТ В СЕЛІ ТОКАХ.

16. січня. Збірка заряджена д. Савкою в Албани, Н. Й.	3.25
24. січня. При нагоді хрестин у п. Н. Губиша зібрав н. М. Клим	2.37
Разом	$5.62

Позір! Родимці! Позір!

Товариство сьпівацьке в Елїзабет, Н. ДЖ. відограє

в суботу дня 10-го лютого 1912 р.

в гали п. Йосифа Чурчака

154 Front Street, Elizabeth, N. J.

ТЕАТРАЛЬНЕ ПРЕДСТАВЛЕНЄ

„АРЕНДАР"

драма в 3-ох діях.

ОСОБИ:

Іцко Вольф, арендар	Никита Ґаліїнович
Крутарський, писар	Л. Шеремета
Ящик, дяк	Сень Колодій
Богатчук, ґосподар і радний	Василь Левчик
Маланя, його донька	Дорка Маргон
Паланя, його вихованка	Ксеня Атаманьчук
Павло, син Богатчука	Йосиф Горин
Марко Керничний, судж. Малані	Павло Киценюк
Шмуль, послугач	Михаїл Костишин
Сьвященик	Андрій Киценюк
Війт	Яким Запоточний
Комісар	Іван Кулинич

Селяни і селянки.

Режісер: Л. Шеремета.

Характеризатор: Михаїл Угорчак з Ню Йорку.

Початок представленя точно о год. 7-ій вечер.

ЦІНИ МІСЦЬ: Крісла І-рядні 35 цнт., II-рядні 25 центів.

По представленю Великий Баль.

Дохід призначений на руську гр.-кат. церков сьв. Володимира в Елїзабет, Н. Дж.

Просимо всїх Русинів, Русинок, як також братів наших Поляків і Литвинів прийти, а певно зацікавить Вас се представленє і будете з него вдоволені; на балю же красно забавите ся, як звичайно в запусти.

Грати буде „Українська Банда" з Джерзи Сіти.

За добру і веселу забаву ручить

КОМІТЕТ.